

Novoslovenska Novinica

Izdaja:
BRITANSKA
OBVEŠČEVALNA
SLUŽBA

Cene za naročnike
mesečno:

v tuzemstvu 2 šilinga
v inozemstvu 5 šilingov

POSAMEZNA
ŠTEVILKA 50 GROŠEV

Celovec, 10. decembra 1948

Leto IV.

Številka 50

Zapadni Berlin odklanja komunizem

Socialni demokrati v večini. Volilna udeležba 86.2 odstotna

Nemška poročevalska agencija DENA je uradno objavila končne izide občinskih volitev iz vseh okrajev treh zapadnih predelov Berlina, kjer je ljudstvo v nedeljo pristopilo k volilnim skrinjicam. Izidi so sledeči:

Socialni demokrati 858.100 (64.4%), Krščanska demokratska zveza 258.496 (19.4%), Liberalni demokrati 214.224 (16.1%). — Skupno število volilcev 1.580.575. — Skupno število oddanih glasov 1.360.972. — Število neveljavnih glasov 37.156. — Ljudstvo se je udeležilo volitev z 86.2 odstotkov.

Dr. Otto Suhr, predsednik sedanjega »zapadnega mestnega sveta«, je izjavil, da bo dobilo sedeže v novem mestnem svetu: 79 socialnih demokratov, 24 krščanskih demokratov in 16 liberalnih demokratov.

Enajst članov enotne socialistične stranke bo še ostalo v mestnem svetu ter opravljalo zadeve sovjetskega predela, je izjavil dr. Suhr. Vkljub temu pa pričakuje, da ne bodo hoteli zasesti svojih mest.

Pravkar izvoljeni mestni občinski odbor bo imel svoje prvo zasedanje sredi januarja prihodnjega leta in njegovo prvo delo bo izvolitev načelnikov magistrata.

Sedanje volitve so pokazale, da je Enotna socialistična stranka (v kateri imajo komu-

nisti večino) izgubila skoraj polovico svoje moči v zapadnem Berlinu od oktobrskih volitev leta 1946. Sorazmerje med oddanimi glasovi kaže, da je preko 50 odstotkov volilcev, ki so prej podpirali gornjo stranko, sedaj ignoriralo vse komunistične pozive, ter podprlo zapadne stranke.

Dokler ne bodo našli stalnega sedeža za upravo zapadnega Berlina, bodo namestili glavne pisarne in zavezniške posredovalne

urade v mestni hiši Schöneberg, v ameriškem predelu in sicer v okraju, kjer so se volilci polnoštevilno udeležili volitev.

POLICIJA JE ARETIRALA 73 OSEB

V Berlinu je med potekom volitev vladal v splošnem mir, čeprav so manjši spopadi in motenja pri volitvah zahtevali 73 aretacij, do katerih pa je prišlo predvsem zato, ker so nekateri prenapeteži hoteli odvrniti volilce, da bi glasovali.

Avstrijska mirovna pogodba - nov poizkus

Avstrijska vlada poslala noto štirim velesilam

Avstrijska vlada je zaprosila, naj bi ponovno pričeli s pogajanjem o avstrijski mirovni pogodbi. Tozadevna nota je bila izročena v ponedeljek istočasno britanski, ameriški, francoski in sovjetski vladi.

Zadnje zborovanje namestnikov zunanjih ministrov glede avstrijske mirovne pogodbe je bilo 4. maja letos. Pogajanja pa so se končno izjalovila vsled jugoslovanskih zahtev po priključitvi delov koroškega in štajerskega ozemlja, ki jih je podprla tudi

Sovjetska zveza, in pa vsled vprašanja nemške imovine v Avstriji.

Britanska vlada se je pridružila avstrijski želji po čimprejšnji sklenitvi mirovne pogodbe, ki bi vpostavila neodvisnost Avstrije ter omogočila umaknitev zasedbenih sil.

Britanski odgovor je bil v sredo izročen avstrijskemu ministru v Londonu. V njem je poudarjeno, da se Velika Britanija popolnoma strinja z avstrijsko noto.

Balkanski razgovori

Kdaj bo končana kriza na Balkanu?

Zgodovina prča, da sporov na Balkanu nikoli niso reševali za zeleno mizo. Toda to ni edina ovira pri sestankih predstavnikov Albanije, Bolgarije, Grčije in Jugoslavije v Parizu. Najbolj nadejalni člani političnega odbora Združenih narodov, ki so narode Balkana sklicali skupaj, težko pričakujejo odločitve, ali bo sploh mogoče ustvariti mir na mejah Grčije. Preveč bi bilo upati, da bi Albanija, Bolgarija in Jugoslavija opustile na mah vmešavanje v grške zadeve in utihnile s svojimi protesti proti ustanovitvi posebnega odbora Združenih narodov, ki bi bil poslan v Grčijo, da opazuje in doseže premirje.

Aleš Baebler, namestnik jugoslovanskega zunanjega ministra, se je že izrazil, da bodo opazovalci Združenih narodov izza grške meje opazovali tudi Jugoslavijo, ka-

kor se je to dogajalo v preteklosti. Grki sami pa se zelo zanimajo za ta odbor, saj so v veliki zagati. Zavedajo se, da se na severu dežele še vedno vrše boji, a v Atenah je odprto vprašanje, kako sestaviti močno in trdno vlado.

Toda kakršna kolj bo rešitev tega problema, ne bo mnogo spremenila položaja ne v Atenah, ne na grški meji in ne pri pogajanjih v Parizu. Zelo dvomljivo je, če je sedaj sploh čas za kakšno trajno rešitev teh perečih vprašanj. Možno je razmere urediti začasno, če bodo balkanske države hotele živeti ter pustile živeti drugim. Toda na žalost nimajo svobodne volje, ker so vse v senci sovjetske politike. Dvomljivo je tudi, da se bo v bližnji bodočnosti kaj izpremenilo.

Gospa Čangkajšek je prišla prepozno

Washington je opustil nade glede Kitajske

V Ameriki so gospo Čangkajšek, ki je bila prišla, da izprosi od tu pomoč za svojo trpečo deželo, sicer sprejeli z vso uradno vljudnostjo. Vendar pa je njen obisk povzročil pri upravnih oblasteh mnogo začudenja in razburjenja.

Predsednik Truman ji je poslal v San Francisko svoje nekdanje transportno letalo nasproti, da bi jo pripeljalo v Washington. Gospa in gospod Marshall sta jo povabila na svoj dom v Virginiji. Gospod Marshall pa ni bil doma za časa njenega obiska, ker je bil odšel v bolnico v Washington na zdravniški pregled.

Poročila iz Nankinga potrjujejo, da je kitajska uprava popolnoma odpovedala in ni ničesar več mogoče storiti za rešitev spodnje Yangtsejeve doline. Če bi vrgli ameriške vojaške dobave v sedanje boje, bi to prodirajočim komunistom nudilo samo obilno žetev orožja. Ameriški opazovalci so prepričani, da je nesmiselno vsako upanje, da bo mogoče rešiti Nanking ali Šanghaj in

da se generalisim Čangkajšek izpostavlja nevarnostim s tem, ker odlaša z premestitvijo vlade v Kenton.

Senator Tom Connally je govoril v imenu državne uprave ter dejal, da gospa Čangkajšek ni prišla semkaj na povabilo ameriške vlade, »temveč le kot nekakšna prva igralka kitajske vlade.«

Poročilo predsedniškega sveta za gospodarski podvig ne kaže nobene nagnjenosti, da bi povečali ameriško inozemsko pomoč kateri koli deželi pred Evropo. Še predno je gospa Čangkajšek obiskala Združene države, je prišla ameriška uprava do zaključka, da enostavno ne more podpreti sedanjega nacionalističnega režima na Kitajskem.

Medtem pa komunistične sile stalno prodirajo. Vlada je zahtevala, da se pošljejo ojačenja na fronto severovzhodno od Nankinga, kjer se razvijajo hudi boji. Toda jašstvo nacionalistov je tako dezorganizirano, da tega sploh ni mogoče izvesti.

Pretirani nacionalizem

Živimo v času, ko se je prebudilo med narodi spoznanje, da je edina rašitev človeštva v miru, katerega jamči sloga med narodi. Do tega spoznanja so prišli izkušeni državniki in se trudijo, da bi izvedli svoj načrt ter združili narode v mirno družino, v kateri spoštuje en član drugega in se drži božje zapovedi: ljubi svojega bližnjega.

Kako bomo našli pravo pot k temu cilju, pot, ki je edino trdna? Ta pot je: proč s pretiranim nacionalizmom, ki zastruplja mednarodno ozračje!

Pa oglejmo si malo pobliže vprašanje pretiranega nacionalizma! Že v petnajstem stoletju se je začelo pojavljati stremljenje po samostojnosti narodov in to stremljenje se je z reformacijo še bolj poostriilo. Boji med knezi in poglavarji narodov so postali pravi narodni boji.

Končno sta prva in druga svetovna vojna narodno samozavest še podžgali in jo pritali do vrhunca.

Poznamo več vrst pretiranega nacionalizma. Vsak pa je pravo nasprotje krščanskemu pojmovanju človeških pravic. Razen tega pa postavlja državo ali narod nad vero. Če vere izrazito ne preganjajo, store to le, ker jo še rabijo kot sredstvo za doseg svojega namena. Vendar pa je njihov svetovni nazor popolnoma nasproten katoliškemu in krščanskemu.

Po mnenju nekaterih nacionalistov je ideal vsake države monarhija. Drugim je ideal diktatura naroda in najvišji smoter korist države. Po njihovem nazoru ni vera najdragocenejša, ampak le sredstvo, ki naj voditeljem pomaga pri dosegu smotra. Dokaz temu je zatiranje narodnih manjšin, zapostavljanje pravic Cerkve, kjer gre za korist države in naroda. Dokaz temu je tudi zahteva po brezpogojni oblasti nad vzgojo mladine.

Tretja vrsta pretiranega nacionalizma pa je oboževanje lastnega plemena, zapostavljanje in celo preganjanje drugih narodov kot manjvrednih.

Če torej premislimo bistvo pretiranega nacionalizma, vidimo, da je njegovo načelo: država je vir vseh pravic in vseh dolžnosti. V očeh pretiranih nacionalistov ni državotvoren ves narod, pač pa samo tisti izmed naroda, ki priznajo njihovo nacionalno veroizpoved. Ostali ljudje so sovražniki države.

Noben narod ni manj vreden od drugega in pripadati temu ni, ne manj ne bolj častno kakor pripadati drugemu. Vsak narod in sleherni človek ima pravico do obstoja, do spoštovanja. V svetu ni tako urejeno, da bi bil kak narod ves dober, velik in plemenit, da bi od njega izhajalo le dobro, dočim bi bili sinovi drugega naroda zločinci, podleži in njihovo delo zlo. Pač pa so v vsakem narodu dobri in slabi. In človek ne postane zločinec, ker je potomec tega ali onega naroda, marveč ker se za to odloči njegova volja. Tako oboževati narod, pleme in državo, pri tem pa popolnoma prezirati druge, je popolnoma v nasprotju s krščanskimi načeli.

Dobro bi bilo, če bi se tega zavedali vsi, prav vsi, posebno pa oni, ki imajo oblast v rokah in je njih dolžnost, da enkrat za vselej uničijo nauk prenapetega nacionalizma, če hočejo tudi v dejanju in ne samo z besedami graditi temelje svetovnemu miru in prijateljstvu med narodi.

Dolžnost vsakega posameznika je, da izbršuje iz svojega srca to pogansko miselnost, ki je zakrivila že tolikšna prelivanja krvi, potoke solz in oropala pravične in poštene, v pravem krščanskem duhu vzgojene ljudi vsakega zaupanja v moč pravice na zemlji. Le na podlagi pravičnosti bomo sezidali svetovni mir.

Sestava „deklaracije človeških pravic“ končana

Po dveletnemu delu so Združeni narodi 1. decembra končali sestavo »Splošne deklaracije pravic človeka«, ki ugotavlja temeljne svoboščine, do katerih imajo pravico vsa človeška bitja.

Socialni odbor skupščine Združenih narodov je namreč zaključil razpravo o členu 29 deklaracije in — odobril uvod k deklaraciji s 37 glasovi; proti ni glasoval nihče, Kitajska se je glasovanja vzdržala. Plenarna skupščina bi morala začeti s proučevanjem deklaracije v enem tednu.

Predstavniki Združenih narodov so označili to listino za »enega od največjih temeljnih kamnov civilizacije«, saj bo imela ogromen moralen vpliv po vsem svetu. Deklaracija je prvi del nameravane svetovne konvencije pravic, ki naj uresniči obljubo Listine Združenih narodov za spoštovanje človeških pravic in osnovnih svoboščin.

Obrambna pogodba ameriške poloble stopila v veljavo

Pretekli petek je položila Kostarica pri Panameriški uniji ratifikacijsko listino, s čimer je stopila v veljavo obrambna zveza ameriške celine, ki veže Združene države in trinajst drugih republik ameriške celine.

Pogodba ustvarja »varnostno cono«, ki sega od enega pola do drugega. Razne ameriške države se obvezujejo za takojšnjo vojaško pomoč vsaki ameriški državi, ki bi jo napadla kaka druga država in za skupno obrambo proti napadom vsake neameriške države.

Predstavniki panameriške unije, ki ima sedež v Washingtonu, so poudarili da ima ta pokrajinska pogodba defenziven značaj in da je popolnoma v skladu z Listino ZN, ki predvideva pokrajinske združitve v obrambne namene.



Po zemeljski obli

ČEŠKOSLOVAŠKA

Češka radiopostaja v Pragi že nekaj časa sem trikrat dnevno oddaja v srbo-hrvaščini oz. slovenščini. Te oddaje so namenjene za Jugoslavijo in jih vodijo po poročilu imenovanega radia neki jugoslovanski časniki, ki hočejo biti zvesti Kominformu in ne marajo imeti nič skupnega s Titovo Jugoslavijo.

Razen številnih gospodarskih in kulturnih pregledov prinaša dnevno tudi zelo ostre napade proti Titu, Kardelju, Djilasu in Rankoviču, katere naziva »manjšinsko, teroristično, ubijalsko in izdajalsko kliko«, katero je treba čimprej odstraniti oz. ji onemogočiti vsako nadaljnje delovanje. V zvezi s tem radio javno poziva vse Kominformu zveste jugoslovanske komuniste, naj začno s podtalnim gibanjem in propagando proti Titovi klikki; to naj izvajajo po istih načelih, kakor so to delali kot partizani, saj imajo dobre tozadevne izkušnje še iz časa okupacije, ko so delovali proti nacistom in fašistom; razen tega pa da je sedaj toliko boljše, ker imajo na razpolago več papirja (za tiskanje tajnih letakov in časopisov) in pa tudi več radioaparatur.

Zlasti napada »izdajalskega krvnika« notranjega ministra Rankoviča in njegovega »lakajja« generala Peka Dapčevića, katere nosita glavno odgovornost za zločinski umor bivšega načelnika glavnega stana jugoslovanske vojske in narodnega heroja generala Arse Jovanoviča, ker je bil »iskren prijatelj Sovjetske zveze in ker je neustrašno kritiziral Titovo protisovjetsko stališče.«

Tudi razne gospodarske odredbe in zakone napada z vso ostroostjo. Tako je neki poročevalec pred nekaj dnevi navedel, da je veliko podržavljenih trgovin zaradi slabega gospodarjenja zaprtih. Na podlagi novih socialno-gospodarskih zakonov bogate »kulaki« (bogati kmetje), siromašni ljudje pa postajajo še bolj ubogi. Nadalje navaja kot primer ogromen dvig cen in sicer za kmetijske proizvode za 182%, za industrijske pa za 142% — oboje v primeri s cenami v letu 1939. — Govornik ponovno opozarja, da je to »diktatura vladajoče klike, ne pa diktatura proletariata«.

Ministrski predsednik, predsednik Sveta zveznih sindikatov, Zapotocky, je naznanil drastične ukrepe češkoslovaške vlade za premostitev delovnih težav, ki ovirajo novo petletko. Gospod Zapotocky je grajal precejšnjo vneto za delo in ukrep, ki dolega pet delovnih dni na teden.

Gospod Zapotocky je dejal, da se je vrednost proizvodnje med marcem 1946 in junijem 1948 zvišala od 31.800.000 čeških kron na 71.300.000. Toda to predstavlja samo 50% predvojne proizvodnje, če se vzame v obzir porast cen na Češkoslovaškem. V istem obdobju so cene mezdam porastle za 72%.

AVSTRILA

Avstrijski predstavnik pri letnem kongresu ameriške delavske zveze, ki se je vršil v Cincinnatiju, gospod Franz Olah, se je vrnil na Dunaj z novim zaupanjem do Američanov.

Izjavil je, da je imel priložnost sestati se z gospodom Williamsom, amer. poslanecem, ki je odgovoren za vsa vprašanja, ki zadevajo avstrijsko mirovno pogodbo. Pri tem se je prepričal, da bo ameriško zunanje ministrstvo zopet načelo pogajanja o avstrijski mirovni pogodbi, čim bo to količnik mogoče.

Gospod Olah je izjavil, da bodo, v kolikor je to mogoče za sedaj predvidevati, štiri velesile obnovile pogajanja o avstrijski mirovni pogodbi v začetku prihodnjega leta.

75 letni dunajski odvetnik, dr. Julius Leddihn je zaprosil avstrijsko notranje ministrstvo, da bi mu dovolilo osnovati novo »Reformirano stranko«. Dr. Leddihn je imel tudi tiskovno konferenco, kjer je razložil svoj program. Ta vsebuje:

1. prisilno ženitev vseh samcev med 30 in 65 letom, z raznimi povečanimi davki za trdovratne samce;
2. uvedbo srebrnega denarja. Avstrijska narodna banka naj bi v ta namen prodala svoje zlate zaloge in nakupila srebra. Kmetovalci bi za srebrni denar mnogo rajši oddajali svoje pridelke kakor pa za papir;
3. člani parlamenta morajo biti sami strokovnjaki.

BELGIJA

Paul-Henri Spaak je sestavil novo belgijsko vlado. Sedanja vlada je preoblikovana koalicijska, ki vsebuje sedem socialistov, osem krščanskih socialistov (rimokatolikov) in dva nestranskih člana.

Gospod Spaak je znižal obseg kabineta od 19 na 17 članov s tem, da je ministrstvi za prehrano in kurjavo spojil z ostalimi. Gospod Spaak bo še naprej ostal zunanji minister.

NEMCIJA

Rusi so sedaj pripravljene preskrbeti v berlinski zadevi potrebne informacije o finančnem stanju ter jih predložiti nevtralnemu strokovnjakom Združenih narodov.

Na vprašanja, ki so se pojavila, ko so tri zapadne sile odgovorile na poziv Dr. Juana Bramuglie glede berlinskega vprašanja, je sovjetska vlada predlagala, naj se ne dela nobena razlika med ljudmi z vzhodnimi ali zahodnimi markami v Berlinu.

Sovjeti pristavljajo, da nova finančna komisija za Berlin ne pomeni nobenega upornega vprašanja, če bo sovjetska marka sprejeta kot edino plačilno sredstvo za Berlin in če bo zahodna marka vzeta iz prometa.

Sovjetske oblasti v Berlinu so opozorile glavni urad za zračno varnost, da bodo sovjetska letala nadaljevala z vajami in akrobacijami nad mestom v bližini zračnega hodnika. Britanski in ameriški nadzorstveni šefi so takoj sestavili proteste. Dobava živil in blaga po zraku je sedaj itak ovirala megla. Ko se je za en dan megla nekoliko razredčila, so tekom štirlindvajset ur ameriška in britanska letala pripeljala v glavno mesto Nemčije preko 1200 ton živil in blaga.

S petnajstim decembrom bo dovršeno novo letališče v kraju Zell blizu Hanovra. To letališče bodo uporabljali letala za preskrbo Berlina, predvsem ameriške letelce trdnjave.

VELIKA BRITANIJA

V Zgornji zbornici se je vršila debata, pri kateri je govoril lord Templewood. Dejal je, da samo Rusija ogroža mir na svetu. Njeno ogromno suhozemno vojsko pa bi, če bi se ta dvignila proti Zapadu, mogla zadržati in razbiti samo silna zračna sila. To je nauk iz zadnje vojne. Zatorej bi ustvaritev takšne zračne sile sama na sebi odvrnila nevarnost vsakega napada.

Canterburyški knezoškof, dr. Geoffrey Fisher, ki je prepotoval britansko cono Nemčije, se je sedaj vrnil v London. Izjavil je, da je nemški narod sedaj pričel z majhnim upanjem gledati na življenje. Pristavil je, da ga je presenetilo spoznanje, da nemško ljudstvo danes bolj vneto obiskuje cerkev kakor pa angleško.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Gospod Marshall je privolil, da bo ostal zunanji minister Združenih držav. To je naznanil Truman ob prvi tiskovni konferenci, ki se je vršila po njegovi ponovni izvolitvi za ameriškega predsednika.

V teku razgovorov je Truman izjavil, da dokler je on predsednik ameriških držav, ne bodo prišli ponovno do življenja velikanski nemški industrijski obrati, ki so v Ameriki obstajali pred in med vojno.

Predsednik Truman je ostro zavrnil govorico, češ da je bil general MacArthur imenovan za vodjo ameriške misije na Kitajskem. On je imel samo razgovore z gospo Čangkaišek, ki se je nudila v Washingtonu, da bi izprosila pomoč za svojo deželo.

Gospod Paul Hoffmann, upravnik Marshallove pomoči, je z letalom obiskal Veliko Britanijo. Nato se bo podal na Kitajsko in Korejo, da prouči položaj z gospodarskega stališča.

SOVJETSKA ZVEZA

Sedem članov nemške delegacije je obiskalo Moskvo in imelo tri in pol urni razgovor v nemškem oddelku sovjetskega zunanjega ministrstva in se sestalo tudi z sovjetskim zunanjim ministrom Molotovom.

Glavna točka Molotovega govora, ki ga je imel pred temi delegati, je njegova izjava, da Rusija vztraja na tem, da se izvajajo določila pogodb, ki sta bili sklenjeni na Jalti in v Potsdamu. Po teh bi morala Nemčija ob mirovni pogodbi dovoliti, da bi potekala meja ob Odr in Neissi, toda Posarje bi bilo zopet priključeno k Nemčiji. Sovjetska zveza je pripravljena izprazniti Nemčijo, kakor hitro bo mogoče. To pa se lahko zgodi samo takrat, ko se bodo tudi Američani umaknili. (Zanimivo je, da gospod Molotov Velike Britanije in Francije sploh ni omenil). Molotov je obrazložil, da so Američani »sila, ki je evropski celini tuja«. Ni pa mogoče predvideti, kdaj bodo tuje čete zapustile Nemčijo, kajti najprej je treba doseči mirovno pogodbo z njo.

FRANCOSKA

Francoska narodna skupščina je izvedla glasovanje v protest proti angloameriški odločitvi glede porurske premogovne in železarske industrije Nemcem v prid. Izid tega glasovanja je bil 377 proti 181, a gaulisti niso hoteli glasovati. Resolucija izraža sicer zadovoljstvo nad tem, da bi bilo

Franciji dovoljeno sodelovati pri nadzorstvu industrije v Porurju, vendar pa oporeka, da bi postal Nemci zopet lastniki. Francozi trdijo slej ko prej, da mora ostati Porurje »evropsko«, ker da to zahteva evropska varnost.

Drobne novice

Dr. Bramuglia, argentinski zunanji minister, je obiskal Rim ter jmel 40-minutno avdijenco pri papežu. Sveti oče je pohvalil dr. Bramuglievo delovanje za mir ter poslal tople pozdrave generalu Peronu, predsedniku Argentine.

Pred ljubljanskim sodiščem sta bila pogojno obsojena dva moža na 12 ter 8 let prisilnega dela zaradi trošenja letakov proti Titu in razširjanja sovražne propagande.

V Rimu so podpisali protokol o prijateljstvu in sodelovanju med Italijo in Argentino. Ta predvideva medsebojno pomoč ter izjavlja, da bosta obe vladi v kratkem sklenili konvencijo za poglobitev gospodarskih, finančnih in delovnih odnošajev.

Madžarski namestnik ministrskega predsednika Matyas Rakosi je napadel maršala Tita in jugoslovanske voditelje, češ da so »trockisti, izzivači in imperialistični agenti.« Obenem je izjavil tudi, da je prenehala madžarska politika postopanja z rokavicami napram voditeljem madžarske katoliške cerkve.

Kam drvi Jugoslavija?

Slike iz Hrvaške

Maršal Tito je še vedno popularen, toda ne vsepovsod po Jugoslaviji. Popularen je menda med armado in med »Titovo omladino« bolj kakor kateri koli sovjetski voditelj. Toda delovni razred je trenutno precej zmeden; kmetje se držijo nekoliko ob strani ter z nekakšnim cinizmom opazujejo novo življenje, a meščanstvo je izredno otopelo. Njihova glavna skrb je izskandjanj kruh.

Neprijetno vzdušje vlada vsepovsod, toda ljudstvo ni toliko nemirno vsled tega, ker je nastal spor z Rusijo, temveč vsled tega, ker je Jugoslavija izgubila prijateljstvo po vsem svetu. Predvsem je opaziti nemir med onim delom prebivalstva, ki ga imenujemo izobraženstvo.

Res ima Jugoslavija danes nadvse težaven položaj in je izpostavljena vsakršni nevarnosti in političnemu pritisku. Vzhod jo lahko izigrava proti Zapadu in obratno. Že kroži zasmehovanje vodilnih oblastnikov. Tita ljudstvo sicer ne graja, pač pa zbija šale na račun njegovih »neštevilnih vil in palač in na račun njegovega telesnega obsega, ki je posledica njegovega razkošnega življenja. Saj se ga mnogi spominjajo še iz partizanskih bojev, ko je izgledal drugače. Toda te šale same na sebi niso nič hudega, pač pa je porazna izjava nekega uradnika hrvaške vlade, ki je dejal, da je svet razdeljen na tri dele: Vzhod, Zapad in Jugoslavijo. To je bridka šala, ki priča o tem, kako osamljena je postala Jugoslavija. In medtem ko je srbski narod nem in si grize ustnice, na Hrvaškem vlada grajanje vseprek in to ne samo med starimi »reakcionarji«, temveč med vsemi sloji ljudstva, kajti ne glede na to, da mladi ljudje dobro zaslužijo, vlada vsepovsod revščina, ker so cene strašno visoke.

Ljudje prodajajo svojo imovino, da kupijo najpotrebnejše. Nekega dne bi bile morale iti žene na miting, kjer naj bi protestirale proti atomski bombi. Toda le neznanost so se pozanimale za to protestiranje, saj je njihova skrb predvsem, kje dobiti živil in kako jih plačati, da nasitijo svojo družino.

Kmetje nimajo mnogo veselja za delo in, če že pridelajo, mnogo rajši več pojedjo, kakor pa da bi oddajali po nizkih cenah. Hrvaški kmetje še vedno vidijo v Mačku svojega političnega voditelja in jih je težko preusmeriti. Neki star kmečki očanec je dejal, da tudi sedaj ni svobode, kot je ni bilo pod Hitlerjem. »Seveda,« je pristavil, »moram odbravati sedanji sistem, ker je napravil konec sovraštvu med Srbi in Hrvatimi. To sovraštvo je vladalo že od nekdanj, postoteroilo pa se je, ker so ustaški nasilniki pomorili okrog 700.000 Srbov v Vzhodni Hrvaški in to mož, žená in otrok, predvsem okrog Banje Luke. Več ljudi vseh starostnih dob je bilo pomorjenih in razmesarjenih v medsebojnih bojih Jugoslovancev kot pa v bojih proti Nemcem ali Italijanom. Sicer ni dobro pogrevati teh groznih dogodkov, toda žalostno dejstvo so, ki ga ni mogoče pozabiti.«

Do splošne stavke francoskih pristaniških delavcev vendarle ni prišlo, čeprav je bila napovedana. Rudarska zveza, ki jo vodijo komunisti, je pozvala delavce, da prav vsi zopet povzamejo delo.

Jugoslovanski organ komunistične partije »Borba« je obsodil bolgarske voditelje, da »stegujejo svoje kremplje« po jugoslovanski Macedoniji.

Blagoj Hadžipanzov, svetnik jugoslovanskega poslaništva v Sofiji, je podal ostavko v protest proti državnemu vodstvu maršala Tita. On je prvi jugoslovanski diplomat na Bolgarskem, ki je napravil ta korak.

Ruske oblasti so pred kratkim odredile močno omejitev uporabe električnega toka v vzhodnem predelu Nemčije.

Britanska princeza Elizabeta je zaprosila, naj pošljejo vsem materam otrok, ki so bili rojeni isti dan kot njen prvorojenec, darilo v živilih.

Na londonskem letališču je v zadnjem času prišlo do ponovnih tatvin »Nylon«-nogavic. Vsled tega so podvzeli posebne ukrepe in postavili stražo pod vodstvom znamenite detektivske organizacije Scotland Yard.

Med Berlinom in sovjetsko cono Nemčije so vsled prevoznih težav zaustavili začasno vsak paketni promet.

Predsednik pokreta za Združeno Evropo Duncan Sandys je izjavil, da organizirajo v večini dežel izven železne zavese pokrete za ustanovitev Združene Evrope.

Očanec je posmehljivo nadaljeval: »Brez dvoma so komunisti, ki so preplavili našo deželo, dobrovoljni ljudje. Vsaj mislijo, da delajo dobro. Lansko leto so me pozvali, naj grem volit, in dejali, da mi bodo odvzeli hišo, če ne bom šel. Šel sem torej volit. Komunisti se mnogo trudijo, toda nespreni so in neizobraženi. Pomanjkanje tehničnih sposobnosti ali trgovske zmožnosti ali čisto navadne spretnosti pri delu je strašno. Ti mladi komunisti bi hoteli in jim je tudi dovoljeno voditi popolnoma vse.«

Hrvati so v zagonetnem položaju. Danes prav tako kakor pred vojno gledajo zviška navzdol na Srbe kot na manjvredne Balkance. Istočasno pa se dobro zavedajo lastnih krivd. Ravno Hrvatim so od vseh Jugoslovancev najtesneje sodelovali z Nemci. Zločinstva ustašev so prisilila Srbe na Hrvaškem, da so zbežali v hribe in gozdove ter pričeli s partizansko vojno, medtem ko je veljk del hrvaškega naroda udobno živel pod fašističnim režimom pod poglavnikom Ante Paveličem, prav tako kakor je živel mnogo Slovkov v »neodvisni« Slovaški med leti 1939 in 1944.

Čeprav je Tito Hrvat, je vendar le preveč Srba in Rusa v njem, da bi imel rad Hrvate, in oni to čutijo. Razen Tita, ki pa ni »tipičen Hrvat«, so Hrvatji le slabo zastopani v vladi. Od vseh dežel v Jugoslaviji je Hrvaška najbolj nezadovoljna z vlado.

Na Hrvaškem, pa tudi v Srbiji se stalno ponavljajo vprašanja, kako bo šlo to naprej in kam bo privedlo? Mnogo Hrvatov danes zavide Italijanom, čeprav vlada tudi v Italiji revščina. Pogosto se slišijo očitki: »Poglejte jih! Zgubili so vojno, pa kako žive danes! Mi Jugoslovanci smo vojno dobili, pa sedaj vidite, kako živimo.« Tem očitkom sledi po navadi razlaga, da je v Trstu vsega napredaj in četudi so cene nezasišane, je vseeno vse cenejše kakor pa doma na črni borzi.

Mnogo Hrvatov kakor tudi naraščajoče število Srbov čuti, da se bo morala Jugoslavija prej ali slej odločiti za Vzhod ali Zapad. Vedno se slišijo opazke, da ni izključeno, da bo zopet prišlo do vojne. Špekulanti — v Zagrebu bolj kakor v Beogradu — večkrat primerjajo sedanjo dobo z letom 1941. Obenem se zavedajo, da do vojne ne sme priti. Kaj bi namreč bilo, če bi Moskva pustila Tita na cedilu. Titova armada vključ vseh propagandi ni složna in tudi ne dobro opremljena. Komunisti, pripadniki Kominforme, bi se umaknili v hribe. Hrvatji bi bržkone šli z Zapadom ter skušali ustanoviti lastno državo in se pri tem nasloniti na Anglijo in Ameriko, kot so se svoj čas na Hitlerja.

Toda to so spričo revščine, ki vlada v Jugoslaviji, vendar le gola prerokovanja in računstvo. Denašnji pereči problem je mnogo bolj prozaičen in sicer. Kje in kako dobiti hrane in nujnih potrebščin za življenje ter gorivo, da bi jugoslovanski narodi mogli preživeti zimo.

(»Manchester Guardian«.)

Št. Rupert pri Velikovcu in šolske sestre

Nekaj podatkov iz pisma pokojnega župnika Treiberja

V 48 številki našega lista smo prinesli življenjepis pokojnega g. Franca Treiberja, župnika v Št. Rupertu pri Velikovcu, in seznanili tako širšo javnost z tem možem, ki je bil za Koroške Slovence tako zaslužen. Danes pa prinašamo odlomek iz njegove pismenske zapuščine, v katerem govori o nastanku Narodne šole v Št. Rupertu pri Velikovcu.

Št. Rupert in Velikovec sta od nekdaj tvorila celoto. Zaradi tega se je narodno vprašanje v verskih rečen vedno tako uredilo, da je v Velikovcu bila božja služba nemška, v Št. Rupertu pa slovenska. Ustno izročilo pravi, da v času, ko so bili v Celovškem predmestju (v Velikovcu) še menihi avguštinci, so ti menihi oskrbovali božjo službo v Št. Rupertu. Ker pa noben menihov ni znal slovensko, je moral kapitelj v Velikovcu prevzeti božjo službo v Št. Rupertu. To je dokaz, da je bil slovenski življenj v Št. Rupertu vedno močan. Z nemškim razmahom v Velikovcu je postala velika nevarnost, da se tudi Št. Rupert ponemči.

Leta 1835 je bila v Ljubljani ustanovljena šolska družba sv. Cirila in Metoda in naslednja leta so nastala na Koroškem nje ne podružnice. Vodstvo družbe je sklenilo odpreti na Koroškem šolo. Takratni župnik v Št. Rupertu, g. Anton Kesner je predlagal, naj se slovenska šola odpre v Št. Rupertu. Zatrjeval je, da bo iz Št. Ruperta obiskovalo šolo gotovo 80 slovenskih otrok. Na to je vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda sklenilo, da se v Št. Rupertu odpre prva slovenska družina šola in kot učiteljce naj pridejo šolske sestre iz Maribora. Leta 1833 je družbeni odbornik Ivan Hribar kupil od pekovskega mojstra Falknerja iz Velikovca hišo in k njej pripadajočo njivo v Št. Rupertu. Sklenili so, da bodo tam zidali vilo. Lepo stavbišče pa je bilo prepisano na ime Družbe sv. Cirila in Metoda. Ko so Celovčani o tem izvedeli, so se zelo razburili, toda kupne pogodbe niso mogli več razveljaviti. Sredi leta 1834 se je župnik Kesner preselil v Prevalje. (Dne 15. septembra 1834 je prevzel pokojni g. župnik Treiber župnijo). Kot protitež proti slovenski šoli so Velikovčani ustanovili nemški otroški vrtec. Načrt za slovensko šolo je predvideval enonadstropno poslopje. V pritličju bi bili štirje šolski razredi, v prvem nadstropju pa stanovanja za sestre. Pozimi 1834—1835 so pripravljali stavbno gradivo. Župnik Treiber je za družbo pokupil pri opekarju v Št. Rupertu vso zalogo opek in sicer 100.000 komadov. Kmetje so vozili kamenje za kleti, pesek in apno. Po Veliki noči 1835 so začeli zidati. Delo je prevzel stavbeni podjetnik Urbani v Wolfsbergu. Na velikonočni praznik tega leta je Ljubljano zadel silen potres, ki je napravil ogromno škodo. Družbeni blagajnik je tedaj pisal v Št. Rupert, naj gradijo počasi, ker je potres prizadejal tudi družbino blagajno. Z zidavo v Št. Rupertu so pa le nadaljevali. Zidanje šole je med Slovenci povzročilo splošno navdušenje. Stavbeno gradivo so dovažali kmetje, pa tudi nekateri velikovški meščani. Velikovški okrajni glavar je prišel tiste dni v Celovec. Deželni predsednik Schmidt ga vpraša, kako je z zidanjem slovenske šole v

Velikovcu? Okrajni glavar mu odgovori: »Kmetje in meščani vozijo v roboti!«

Julija meseca je bila enonadstropna stavba dovršena in pripravljali so streho. Tedaj se je posrečilo nekomu iz Št. Ruperta prepričati odbor Družbe sv. Mohorja, katere predsednik je bil stolni prost Lambert Ejnspieler, da »ako pri šoli ne bo deklishega internata, bo šola samo krajevnege pomena«. Družba sv. Mohorja je prevzela stroške za zidanje drugega nadstropja in z zidanjem so nadaljevali. Do zime je bilo vse delo v surovem stanju dokončano. Pozimi so bila opravljena mizarska dela in oktobra 1836 je bila šola gotova. Zidava slovenske šole je ljudstvo tako navdušila, da so Slovenci pri deželnozborskih volitvah l. 1836 v velikovškem okraju sijajno zmagali. Od 121 volilnih mož so dobili Slovence 101 glas. Nemci so rekli: »Slovenska šola je zmagala.«

Dne 9. oktobra 1836 je deželni šolski svet dovolil, da se odpre slovenska šola v Št. Rupertu. Vsa stavba je stala 38.000 goldinarjev. Prvo leto so začeli s prvim razredom. Otrok je bilo 93 (za prvi razred!) V letih za tem so odprli druge tri razrede. Za slovensko ljudstvo je narodna šola prirejala vsako leto lepe božičnice. Kmalu so bili prostori za takšne prireditve pretensni. Družba sv. Mohorja je zopet pomagala in dozidana je bila še telovadnica v vrtu, ki je stala 14.000 goldinarjev. Število šolskih otrok je narastlo na 220!

Razvoj šole so pa ovirali s tem, da Narodna šola ni mogla dobiti pravice javnosti. Deželni šolski svet se je strogo držal zakona in odredb. Neka šolska odredba je določala, da smejo učiteljice fante poučevati samo do 5. šolskega leta. Da bi šola dobila pravico javnosti, so jo uredili tako, da so se vsi otroci zadnjih štirih šolskih let zbrali v enem razredu, ki se je razdelil v dva oddelka: enega za fante, drugega za dekleta. Dekliški oddelki je poučevala sestra učiteljica, za fantovski oddelki je bil pa nastavljen učitelj Anton Pesek, spreten učitelj, toda sestram nasproten po svojem svetovnem naziranju. Očividno je imel Pesek nalogo, ustanoviti na Koroškem liberalno slovensko stranko. Pesek je kmalu spoznal, da v ljudstvu nima pristašev, in se je službi odpovedal, ter se vrnil v Ljubljano, kjer je začel izdajati list »Tedenke slike«. Družba sv. Cirila in Metoda pa je le prevzela Peskove načrte in je hotela odpovedati sestram službo, ter nastavitviti samo svetne učne moči. Temu se je odločno uprl g. Treiber. Ljubljana je morala uvideti, da šole brez g. Treiberja ni. Odslej so pustili sestre pri miru.

Velike važnosti za slovensko žensko mladino so gospodinjjske šole. Da je šola lahko odprla tudi gospodinjjsko šolo, je bilo treba urediti lastno pristavo, na kateri bi se mogla dekleta praktično učiti. V ta namen so sestre leta 1910 s pomočjo »Slovenske straže« v Ljubljani kupile posestvo na Vinogradih — Štrucmanov dvor. Posestvo je imelo 400 sadnih dreves. Cena je bila 33.000 kron, ki jih je posodila Velikovška posojilnica; obrestj je jamčila »Slovenska straža«, sestre same pa so se obvezale, da plačajo vsako leto gotov obrok posejila. Zglasili so se pa tudi dobrotniki (katere je našel župnik Treiber). Zlasti je posegel globoko v žep kanonik Vidovič.

Ostanek dolgá so sestre plačale po prevratu.

Gospodinjjsko šolo so odprli. Navadno je bilo v šoli 20 kmečkih deklet. Poučevala je izurjena šolska sestra. Strokovne učiteljice je od časa do časa pošiljal tudi Kranjski deželni odbor. Posebnega pomena je bil deklishe internat, ki so ga odprli l. 1896. Ko je bila l. 1919 opustošena Narodna šola, so se ti zapiski izgubili.

L. 1914. je bilo za Narodno šolo usodepolno. Nemci so hoteli v deželi zatreti slovenski življenj. Zapirali so slovenske duhovnike in slovenske katoliške lajke. Zatreti so hoteli sevé tudi šolo v Št. Rupertu. Prvi naskok so napravili na Vse svete l. 1914. Od vojaškega poveljstva je prišel ukaz, da je treba Narodno šolo takoj izprazniti. Nekaj dni prej pa je prišel v Št. Rupert tedanji deželni predsednik Fries Skene, ki je obiskal tudi šentrupertske cerkev. To prišlo je Treiber izrazil in se je pred cerkvijo postavil s sestrami in gojenkami, da predsednika pozdravijo. Sprejem je napravil na predsednika globok vtis in pri odhodu je dejal g. Treiberju: »Če kaj potrebujete, pridite kar k meni!« Ko je prišel vojaški ukaz, da morajo šolo takoj izprazniti, je šel g. Treiber v Celovec in se je pri predsedniku skliceval na dano besedo. Intervencija je imela popoln uspeh. Vojaštvo tokrat ni prišlo v Narodno šolo, marveč v takozv. Karavankenhof v Rožu. V telovadnico so pa sestre vzele 35 ranjencev ter jim požrtvovalno stregle.

Drugi naskok na Narodno šolo so izvršili decembra meseca 1914. Zopet je prišel od vojaštva ukaz, da morajo šolo takoj izprazniti. Častniku, ki je prišel z ukazom, je g. Treiber odgovoril: »Vsakemu obsojencu pušitvo tridnevni rok, da se pripravi na smrt. Toliko potrebujem tudi jaz, da podvzamem vse potrebne korake v obrambo.« In to je pomagal. Dobil je tridnevni rok, katerega je g. Treiber izrazil zato, da se je obrnil na vse strani. Tiste tri dni je izdal samo za brzojavke 84 kron. Med drugimi se je obrnil na kardinala Piffa na Dunaju, ki se je odločno zavzel za Narodno šolo in je naslednji dan brzojavil: »Posredoval sem pri vojnem ministru, ki se bo obrnil na zbornega poveljnika.« Tudi ženečlanjce Rdečega križa so posredovale za sestre ter so se sklicevale na dejstvo, da sestre strežejo 35 ranjenim vojakom, a jih hočejo vreči na cesto. Uspeh teh intervencij ni izostal. Prvi dan so sestram odstopili drugo nadstropje, drugi dan prvo nadstropje in tretji dan pride ukaz, da vojaštva ne bo v Narodno šolo, ampak mora mestna občina dati na razpolago meščansko šolo. Velikovčani so se pritoževali pri deželni vladi. Vlada je odredila, da morajo sestre oddati vojaštvu štiri šolske prostore in pritličju, sestram je pa bilo dovoljeno, da šolo uredijo v prvem nadstropju. Vojaštvo je torej prišlo v Narodno šolo, čez mesec dni pa je že zopet odšlo ter se ni več vrnilo. Šole ni nihče več motil in pouk se je nadaljeval. Tako je božja previdnost bdela nad zavodom.

Po končanem vojni je prišel državni preobrat. Dne 28. nov. 1918 je oddelek jugoslovske vojske zasedel Velikovec, 2. majnika 1919 pa zopet odšel. Duhovniki so morali bežati, sestre pa so bile internirane v Št. Andražu. Narodna šola je bila izropana, pa tudi župnišče v Št. Rupertu. Osem-

najstletna gojenka Roza Kofler iz Malošča je bila ustreljena. Čez mesec dni so Jugoslovani izvedli protiofenzivo. Velikovec in cona A sta prišla za poldruge leto pod jugoslovska upravo. Treiber se je vrnil v Št. Rupert in sestre so bile proste. V tem času je jugoslovska vlada odprla v Velikovcu učiteljske in nižjo gimnazijo. V Narodni šoli so uredili deklishe ljudsko šolo za vso okolico. Po plebiscitu so jo sestre takoj odprle, toda čez 4 dni je komisija isto zopet zaprla. Po plebiscitu je Treiber ostal v Št. Rupertu do božiča. Tedaj je pa od knezoškofijskega ordinariata dobil obvestilo, da ga ne more več štiti. Po 26-letnem delovanju je strt zapustil Št. Rupert in odšel v Maribor k šolskim sestram. Dne 1. julija 1921 je nastopil župnijo Sv. Miklavža pri Slovenjgradcu.

Sestre so ostale v Narodni šoli, kjer so zopet odprle internat in gospodinjjsko šolo. Nemci niso delali posebnih težko. Od družbe sv. Cirila in Metoda niso več dobivale nobene podpore, vzdrževale so se same. Naprej so imele do 50 gojenk. Očiten božji blagoslov je bil na šoli. Dolžnost avstrijske vlade bi bila, da sestram zopet dovoli ljudsko šolo. Če bodo sestre poučevale, se bo dvignila morala v Velikovcu in Št. Rupertu. Bog koroških Slovencev ne bo zapustil!

V Šmiklavžu, dne 24. sept. 1936.

Franco Treiber, zlatom:šnik.

Važnejši zgodovinski dnevi v decembru

1. decembra 1918 je proglasil regent Aleksander zedinjenje Slovencev, Hrvatov in Srbov v eno narodno državo.

3. decembra 1850 se je rodil v Vrbi na Gorenjskem eden največjih slovenskih pesnikov dr. France Prešeren.

3. decembra 1850 se je rodil v Moravčah na Gorenjskem pisatelj Fran Detela.

6. decembra 1461 je bila ustanovljena škofija v Ljubljani.

9. decembra 1871 se je rodil na Igu pri Ljubljani pisatelj Fran Govekar.

10. decembra 1638 je umrl v Dubrovniku hrvaški pesnik »Osmana« in »Dubravka« Ivan Gundulič.

11. decembra 1918 je umrl v Ljubljani največji slovenski pisatelj Ivan Cankar.

13. decembra 1881 je umrl v Zagrebu hrvaški pisatelj Avgust Šenoa.

14. decembra 1760 je umrl v Zagrebu hrv. književnik Andrija Kačić Miošič.

Okoli 15. decembra 1846 so izšle Prešernove »Poezije« z letnico 1847.

17.—21. decembra so dobili Habsburžani v fevd Kranjsko in Štajersko.

19. decembra 1828 se je rodil v Lešah pri Št. Jakobu v Rožu znani koroški šolnik in slovnika Anton Janežič.

22. decembra 1884 se je rodil na Pretržu pri Moravčah dr. Josip Mal, pisec »Zgodovine slovenskega naroda«.

24. decembra 1853 se je rodil v Selcih pri škofiji Liki slovenski zgodovinar Franc Kos.

25. decembra 1567 je umrl v Ljubljani Sebastijan Krelj, protestantovski pisatelj.

25. decembra 800 je okronal papež Karla Velikega za rimskega cesarja.

28. decembra 1789 je bila prvič uprizorjena v Ljubljani Linhartova »županova Micka«.

28. decembra 1890 je umrl v Beogradu srbski pisatelj Laza Lazarevič.

30. decembra 1932 so izšle takozvane »slovenske punktacije« v Ljubljani.



Kapelski punt

Zgodovinska povest

Spisal dr. Ožbolt Jlaunig

(Nadaljevanje)

3.

Množica se je vsula iz cerkve, prejšnja tjšina se je spremenila v živahno govorjenje in vrvenje. Stari znanci so se pozdravljali in pripovedovali eden drugemu svoje doživljanje. Na komendovškem dvorišču so se ustavili fantje in mošje. Prvi so gledali za brhkimi dekleti in marsikatero je dvignilo za trenutek oči, da vidi, če je njen izvoljenec z duhtečim šopkom med njimi. Mošje pa so govorili o vremenu in izražali svoje veselje, da se obeta dobra žetev. Tudi žganjkov bo dovolj, saj ajda cveti v mirnem in zadnji jug je ni osmodil, namočeno pa je dovolj.

Nazadnje so prišli duhovnik iz Žitare vasi, Kaple, Galčije in Št. Vida. Spoštljivo

so se vsi moški odkrili; nekateri so celo poljubili svojemu župniku roko. Vedno veseli šentvidski župnik se je pošalil s svojimi župljani, da je nastal občni smeh. In marsikdo je rekel: šentvidski gospod so pa res »fletni«, tako so za marnvanje in vedno kaj povedo, da spravijo človeka v smeh.

Komendator Pavel Rohrmeister je čakal svoje goste že pred vrati, na katerih je bil velik križ, spomin na nekdanje viteze reda svetega Jurija. Komendator je bil mož nad petdeset let star. Sivi lasje so kazali, da je že nastopila jesen življenja. Prijazno lice in rahel smehlaj okoli usten je bil odsev blagega, plemenitega srca. Imel je, ker je veliko potoval, obširno duševno obzorje in mnogo skušenj.

Na Reberci je bil že dolgo let, najprej kot kaplan od leta 1760 pri svojem stricu dr. Valentinu Rohrmeistru, ki je v zadnjih letih vsled starosti rabil duhovne pomoči. Po stričevi smrti leta 1775 pa je postal komendator. Ljudje so ga imeli radi, enako tudi njegovi duhovni sobratje. Zato so prihili danes vsi, da počastijo svojega prijatelja. Doma so ostali samo kaplani Marčo Šturm in Žitari vasi in Ivan Tofan v Kapli. Vedeli so tudi, da je komendator gostoljuben, posebno ob slavnostih. Tedaj se je šibila miza pod obilico dobrega in še vedno so šli gostje prav zadovoljni domov. K te-

mu je pomogla največ komendatorjeva sestra Treza, ki je slovela kot najboljša kuharica po celi dobroljski dekaniji in so jo tudi vedno prosili ob novih mašah in drugih slavnostih, da je prevzela vodstvo v kuhinji.

Posebno je razveselilo komendatorja, da se je odzval vabilu tudi trški sodnik iz Kaple, Volbenk Hagen. Bila sta si prijatelja že iz študentskih časov in srečen slučaj je hotel, da sta se znašla v poklicu tako blizu eden poleg drugega. Trški sodnik je bil ljubeznjiv človek, ni imel nič prevzetnega na sebi, z vsakim je rad govoril in pomagal, kjer je le mogel. Spoštoval je stare navade ljudi in globoko vkoreninjeni verski čut ljudstva ter je sam dajal v tem oziru najlepši zgled. Zato so ga ljudje še bolj spoštovali in mu zaupali. Težilo ga je že precejšnje število let. Ostal je samec, prej pa mu je gospodinjila mati, katero je ljubil nadvse in se tudi njej na ljubo ni oženil. Po njeni smrti je imel pri sebi daljno sorodnico.

»Prav srčno me veseli, da si prišel,« pravi komendator sodniku, »teško bi mi bilo, če bi se kujal doma.« Po teh besedah ga prime pod pazduho in ga pelje po stopnicah in obrnivi se nazaj, pozove svoje duhovne tovariše ter cerkvena ključarja Mjhevcu in Ofnarja, češ da je že odvo-

nilo poldne in bi se kuharica kremžila, če bi se ji pečenka prismodila vsled čakanja.

Stopili so vsi v prostorno dvorano, ki je služila nekdanj vitezom sv. Jurija kot obednica in so jo tudi sedaj rabili v ta namen. Po kratki molitvi so se vsedli. Častno mesto je zavzel gališki župnik, ki je bil po letih najstarejši in je danes pel slavnostno mašo. Poleg njega je sedel na desni trški sodnik, ostali gospodje pa, kakor so prišli s procesijami. Ob koncu mize sta sedela cerkvena ključarja, ki nista nič govorila. Mislila sta si, da naj imajo danes drugi besedo, češ, midva le glejva, da poskusiva vse dobrote, ki prihajajo iz kuhinje. Saj je samo enkrat v letu navada, da povabijo tudi ključarja.

»Kje pa je ostal župnik Wieser z Jezerskega,« vpraša žitarski župnik; »saj so prišli Jezerjani vsako leto na Reberco?«

»Res, škoda, da ga ni,« odvrne komendator; »še posebej sem ga vabil, ko sem bil na Ožboltovo na Jezerskem v komendovski planini. A nič gotovega mi ni obljubil, češ da se boji sitnosti, če pride tako daleč s procesijo.«

»Preveč je natančen,« poseže v pogovor gališki župnik; »boji se odredb, ki so jih izdale oblasti, odkar je cesar Jožef na vladi.«

(Dalje prihodnjič.)

LEV

FLORIJAN:

ZRTEV POKLICA

»Da, pri tem ostanem, tak je moj nepreklicen sklep.

»Toda dragi, ali tudi veš, da umetnik stoji vedno z eno nogo v oblakih, jaz pa hočem imeti človeka ob svoji strani, ki bo ljubil mene kot ženo, ne pa sanjal o svoji muzi. Jaz nočem biti tvoja muza, temveč hočem biti trdno na tleh, s teboj.« Nato pa je nadaljevala: »Včeraj sem govorila o tem s svojim očetom, pa mi je rekel, da ne mara nesreče v svojo hišo.« »Ali si bo izbral drug poklic,« je dejal, »ali pa ne pustim več, da bi se ti z njim sestajala.«

»A, tako, glej, glej. Če je torej tako, potem se seveda še danes izselim iz te hiše in si poiščem drugo...«

Eva je zajokala, še predno sem utegnil izgovoriti »...sobo.« Ker sem pa po svoji naravi trd in neizprosni, zato me njene solze niso mogle omehčati. Da, pri tem svojem sklepu ostanem dokončno in za vedno. Nikdar več se ne vrnem. Poiščem si drugo sobo, kajti jasno je, da po vsem tem ne morem ostati več niti v tej hiši, da, niti ne v tej ulici...

In ona pa sedaj prav gotovo v solzah občuduje moj jekleni značaj. Le naj! Šel sem, ne da bi rekel še kakšno besedo. Da, šel sem, ne da bi se nanjo ozrl. Ta trenutek je bil posebno svečan. Na eni strani moja neizprosna volja, na drugi strani ženske solze. Stverno, šel sem in ona me je prav gotovo občudovala.

Kupil sem si časopis in našel v tretjem stolpcu na zadnji strani sobo; to se pravi naslov za sobo. Takoj sem šel tja v Futuristično ulico, pozvonil in že me je gospodinja prijazno sprejela.

»Seveda, gospod,« je dejala, »seveda je soba še prosta, lahko se takoj vselite.« Takoj je spoznala, s kom ima opraviti, zato ni mnogo izpraševala. Da, izredno simpatična gospa, inteligentna in dobrosrčna. Prava izjema gospodinja. »Vse drugo se pomenimo jutri, gospod, kako ste že rekli?« »Sarkazij Ironič,« sem odvrnil. »Ah saj res, kako sem pozabljal! In če vam ta soba ne ugaja, imam še eno v prvem nadstropju,« je spet dejala.

Ogledal sem si sobo. Odlično, odlično, sem si dejal, res krasna soba, prav mojemu odličnemu stanu primerna, moderno urejena; prav zares, ne bi mogel najti lepše prav nikjer.

»Seveda smete uporabljati tudi mojo sprejemnico, ki je takoj poleg vaše sobe. Skozi njo se gre v kopalnico, samo izvolite.«

Pravi biser gospodinja. In kako malo govori, kako je uslužna...

Kmalu nato se je poslovila; padel je mrak. Večer je bil dolgočasen. Čudno je, da ti je najbolj dolgčas po dekletu takrat, kadar se skregaš z njim. Mislil sem nanjo prav gotovo občudovala.

Morda bi jo bil še kako prepričal, če bi se bil malo ponižal. Ne; ne moreš kar tako, meni nič, tebi nič iti preko take... ja, lahko, prav lahko bi dejal žalitve, ne, to ne gre. In v ostalem pa imam sedaj sobo, ki je morda še lepša kakor ona, kjer sem stanoval prej. Pokazati ji moram, da sem mož beseda. Da, nikdar več se ne vrnem.

Vlegel sem se. Vendar spati nisem mogel. Seveda, nedvomno je, da sem si za pravil svojo srečo. Kako sem mogel biti tako trmast napram takemu nežnemu bitju. Ne, kavalir nisem bil. Ja, prav moška dolžnost je, da si napram šibki ženski postupljiv. Kako le sem se mogel tako spozabiti! Oprostiti se ji moram. Naj ji pišem? Morda mi sploh ne odpusti, morda ima že drugega, nezvesta.

Sedaj pač ni drugega izhoda, kot da ponosno nosim posledice svojega ravnanja. Ponosno, čeprav sem izgubil vse na svetu.

Postal sem žrtva poklica.

Nato sem stegnil svojo roko na polico poleg postelje in vzel knjigo, ki je izšla pred nekaj dnevi. Tudi Evin oče jo je naročil. Ja, seveda, tudi on jo najbrže danes bere, če je ni že včeraj, škrt stari. Odlična knjiga, ta »Antropologija človeških ras«, ki je izšla v založbi »Ostriženi jež«. Pravi Erehm je ta knjiga, Erehm o ljudeh. Koliko sem moral staremu prigovarjati, da jo je naročil. Sramota, kulturna sramota je, da je treba take knjige sploh ponujati. Ljudje bi se morali puliti zanje. Seve, Evin oče, kaj je njemu mar kultura; bogat je, pa je ne rabi. Skratka, ne potrebuje. Toliko časa je živel brez nje, da bi mu sedaj na stara leta kvečjemu lahko škodila. Ker mu je Eva prigovarjala, jo je pač kupil, a bral jo bo sedaj, da ni zastoj vrgel denarja proč.

Knjiga, ki sem jo imel v roki, se je takorekoč sama odprla v sredi, pri poglavju: Umetnik. Pa sem kar pri tem poglavju ostal. In bral:

»Umetnike delimo takoj spočetka v umetnike prvega in drugega razreda. Prvoimenovani so iznakaženi člani te rase in živé večinoma kakor normalni, to se pravi ostali ljudje. Tudi že uporabljajo avtomobile in stanujejo v lepo ali razkošno opremljenih stanovanjih. Toda pravih značilnosti umetnika, s katerimi se bomo bavili mi, več nimajo, zato se bomo rajše bavili samo z umetniki druge vrste in jih skratka imenovali umetnik.

Umetnik je torej človek, ki je prepričan, da se bavi z umetnostjo, to je slikarstvom, kiparstvom, pesnikovanjem, pisateljevanjem i. t. d. Spada v vrsto »homo sapiens« in je razširjen v vseh krajih Zapadne Evrope, pa tudi v Ameriki ga najdemo in drugod.

Umetnik živi ponajveč v podstrešnih sobah, pri čemer ima nezastrt pogled na svet. Ta nezastrt pogled imenujemo pri kiparjih in slikarjih akt, pri slovstvenikih pesimizem, pri glasbenikih pa izvirnost. Zato stanuje je malo glasbenikov v podstrešnih sobah.

Umetnik se hrani z izdelki ljudskih kuhinj, ima smisel za neurejeno življenje in rad gladuje. Ob takih prilikah nastajajo slikarjem vizije, ki jih slikane imenujemo tihožitje z gnjatjo, vinom in bananami.

Rad hodí v kavarne. Najemnine za sobo ne plačuje rad, ali pa sploh ne. Denarja po navadi nima, vendar to ni značilni znak umetnika. Pač pa so njegova svojstva: širok klobuk, razvezana samoveznica in vihravo ali pa prav otožno vedenje. Ponajveč ima dolge lase, predolge hlače in prevelike ali premajhne čevlje. Kadar je pomešan z drugimi ljudmi, ga je prav lahko razpoznati. Zastavljalnica mu, je drugi dom, zato večino svojih stvari spravi tam.

Umetniki se radi družijo med seboj, če so istega prepričanja. Če pa ne, potem se medsebojno obrekujejo. To se imenuje kritika. Kritiki so poleg gospodinj največji sovražniki umetnikov.

Umetniki so ali idealisti ali pa so materialisti, kadar uporabljajo material kot n. pr. glino ali kamen. Slikarji so neredko slepi za barve, v splošnem pa vidijo stvari

Leopold Turšič:

Noč

Rodna vasica, polnoč je — spiš?
Ali še v zvezdno jasnino strmiš?

Zvezde nebeške se smejejo,
svetle cekine zdaj štejejo.
Zvezde nebeške se utrinjajo,
kam pa cekini izginjajo?

Tebi, vasica, jih mečejo,
glej, glej, kako se leskečejo!
Luna na straži — božje oko —
gleda, da jih premalo ne bo...

Rodna vasica, ko zarja zasvita,
bodo ti okenca z zlatom oblita.

tako, kot jih drugi ne vidijo. Svoje izdelke prinesejo na trg, ki se v tem primeru imenuje razstava. Obiskovalci tega trga se imenujejo laiki, kadar prostodušno izjavijo, da jim izdelki ne ugajajo, mecenji pa tisti, ki kakšno umetnino kupijo in trdijo, da vedo, kaj naj pomeni. Vendar pa so taki zelo redki. Večje uspehe imajo pesniki in pisatelji in to predvsem radi lepe vezave knjig in ker propaganda pravi, da so knjige poleg porabe mila znak kulture v hiši.

Ponajveč se umetniki že od pamtveka bavijo z ženskami, ki jih klešejo, radirajo, rišejo, slikajo, režejo ali v primeru litografične umetnosti celo tolčejo v kamen. Te ženske se imenujejo modeli. Pesniki pa uporabljajo muze. Modeli so ponavadi brez obleke in pridejo v umetnikov atelje. Muze pa so po navadi oblečene in zato so dražje. Kadar taka ženska prestane biti muza, imenujemo to dejstvo nesrečna ljubezen. Ena izmed muz je še dobro ohranjena na Prešernovem spomeniku.

Svoječasno so se umetniki imenovali bohemi, ki še danes v istoimenski operi razveseljujejo ljudi. Poseben učinek v njej ima prepričanje slikarja z modelom in to pel uspeh doseže pesnik Rudolf, ko svoje pesmi zavoljo kuriva zažge.

Po pravilu: Nemo propheta in patria, umetniki pred smrtjo ne žive dolgo. Vendar, pišejo časopisi v osmrtnicah, njihova umetnost živi dalje. Zato jim čez leta po-

stavijo spomenik v parku ali na pročelju javnih hiš. Ker umetnike navadno šele po smrti visoko cenijo, zato komaj čakajo na svojo smrt, da se tako izpolnijo upi, ki jih stavljajo nanje pravi ljubitelji umetnosti...«

Tedaj me je iznova vrglo iz postelje. Brrr, kar streslo me je. Torej bi moral umreti, tako mlad in nedolžen. Spet naj bi postal žrtev poklica?

Kako kruto je biti človek. Vendar sem se od prestanega razočaranja kmalu opomogel. Odprl sem okno. Kako krasen je svet! Kaj je še lepše, kot je noč tja v pomlad; zvezde tiho žare in srce ti bije v neznanem hrepenenju. In jaz sem sam, tako neskončno sam. Nihče me ne razume. Ah, moja sladka nezvesta, ko bi te imel sedaj pri sebi. Poslednji utripi mojega odpora, da bi se vrnil k njej in pustil umetnost, so se razblinjevali, vedno močneje sem si želel bližino nje, ki sedaj, o brezsrčna, prav gotovo spi. Take, da, so ženske. Pusti te oditi, kot da te ne bi nikdar poznala. Poznam jo. Trdoglava je in nepopustljiva, užaljena v svojem ponosu. Tudi s prstom ne bi mignila, da bi prišel nazaj. Zato me je tudi pustila oditi. Prav čakala je na to.

Kako dolga je noč! In ura bije polnoč, ena, dve, tri, štiri... Da, k njej grem, takoj jutri zjutraj, takoj, še preden odide v šolo. Morda mi odpusti, na kolena padem pred njo. Morda me ima še vedno rada. O, jaz nesrečnež! Če bi bil sedaj pesnik, pa bi napisal pesem svoje bolečine.

Ko sem se zbudil, je bila ura enajst. Pozvonilo je. Gospodinja se je vsedla k postelji, potem ko je prav potih postavila zajtrk na omarjco. »Včeraj sem vas pozabila vprašati, kaj ste po poklicu, mladi gospod.«

Proslavljanje „dneva zahvale“ v Združenih državah

»Thanksgiving Day« (»dan zahvaljevanja Bogu«, »dan zahvale«) je zelo priljubljen praznik Združenih držav, ki ga proslavljajo po tradiciji z molitvijo, pa tudi s svečanimi pojedinami. Predsednik Združenih držav določí vsako leto s proglasom datum te svečane proslave, ki pade tradicionalno na zadnji četrtek novembra.

»Dan zahvale« je podoben v proslavljanju sadov zemlje prazniku jeseni, ki ga proslavljajo v Angliji, vendar zavzema v Združenih državah večjo važnost, ker ga v svečanosti prekaša le božični dan in ker Amerikanci tudi pri tej priliki od daleč potujejo ki svojim rodbinam, s katerimi hočejo biti ta dan skupaj. »Dan zahvale« proslavljajo z obredi v vseh cerkvah, od najenostavnejših iz dobe naseljevanja v novi Angliji, kjer ima ta praznik svoje poreklo, pa do velikih katedral. Oltarji so okinčani z znaki pridelka: pšenični klasí, sadje in druge rastline. Po verski svečanosti se zberejo državljani za domačo mizo na eno od največjih poedin v letu, pri kateri je glavna jed s kostanjem pečen puran, slaščice, sadna torta, sadje itd. Puran je tradicionalna jed na vseh mizah, od predsednikove pa do miz navadnih državljanov. Kot na božični dan dobivajo tudi na ta dan revni in zapuščeni darove. V mnogih hišah pred obedom molijo. V državi je vse delo ukinjeno: državni uradi, trgovine, tovarne počivajo. To je predvsem dan molitve, vse cerkve so polne in vsi priznavajo duhovni pomen tega praznika. Kot izgleda, se tudi narava udeležuje te proslave, ker se je odela vsa v svojo jesensko krasoto.

»Dan zahvale« je s svojimi običaji ohranil značaj, ki ga je zadobil pri svoji prvi proslavi. Ta proslava sega v leto 1621 in je imela svoje poreklo v strašni zimi prejšnjega leta (1620), v kateri je nad polovico naselencev Massachusettsa — ki so komaj prišli v novi svet — podleglo lakoti in mrazu; naslednjo pomlad se je del preostalih odločil vrniti v Anglijo, drugi pa so ostali; v novi Angliji in odpravili setev, pri čemer so zlasti tudi sejali turščico, domačo rastlino Amerike. Njihovo vztrajnost je to leto (1621) poplačala bogata žetev, tako da so se v novembu naseljenci zahvalili Bogu za obilni pridelok kot tudi za mirno ponašanje Indijancev Wampanoag, ki so se pod svojim glavarjem Massassoltom vzdržali vsakega nadlegovanja belcev.

Ti naseljenci, v zgodovini Amerike znani kot »romarji« (»Pilgrims«), so zapustili

»Po poklicu? Umetnik,« sem dejal še vedno odločno.«

»Ah tako, umetnik. Ja... Kaj sem vam že hotela povedati, veste, danes mi je pisala moja sestra, da pride na obisk za nekaj časa. Že danes pride, seveda, že danes zvečer. Tako mi je hudo, da vam sobe ne morem oddati. A, umetnik ste. Saj se ne muđi, mladi gospod, saj lahko greste šele po kosilu.«

Bistroumno sem doumel, da mi ne dá sobe zgolj zato, ker sem umetnik. Seveda, kaj bi moglo biti drugega. Nič zato. Soba mi itak ne ugaja. To staro pohištvo v njej, zoprni pogled skozi okno in gospodinja je tudi nemogoča. Kar naprej govori, nesimpatična je, kar se da, prav gotovo je neinteligentna. Ne, tukaj ne ostanem niti en trenutek ne.

Brž sem se oblekel in šel proti kopalnici. Ko sem šel skozi sprejemnico, sem opazil na mizi knjigo »Antropologija človeških ras«. Odprta je bila v sredi, poglavje: Umetnik. Sedaj mi je bilo vse jasno. Postal sem žrtev poklica, jaz nesrečnež. Drug poklic si izberem, to je vse in prosim Evo odpuščanja... Hitro sem se umil, pospravil vse stvari v kovčeg. Pri vratih mi je gospodinja izročila pismo.

Z drhtečo roko sem ga odprl. V njem je stalo: »Moj ljubljeni dragi. Včeraj sem ti sledila in dobila tvoj novi naslov. Hotela sem govoriti s teboj, vendar me gospodinja ni pustila k tebi. Rekla je, da ne dovoli ženskih obiskov, pa čeprav sem tvoja zaročenka in da Ti bo takoj jutri zjutraj odpovedala, če misliš da bodo ženske hodi- le k tebi.

Očeta sem pregovorila. Rad te ima tudi on. Samo vrni se, vse bo spet dobro. Tvoja Eva.«

*

Čez nekaj dni sem postal vodja oddelka za umetnine v veletrgovini svojega tasta in Eva je kmalu nato postala moja prava zakonska žena. In tako sem še danes žrtev poklica.

v letu 1608 zaradi verskih sporov z angleškansko cerkvijo Anglijo in se preselili na Holandsko. Tam so bivali več kot 10 let v bližini Leyde, nakar so prejeli od Virginijske družbe dovoljenje za preselitev v Novi svet. Pod vodstvom Jurija Carverja se je v juliju 1620 vkrcala stotina teh ljudi na ladji »Mayflower« in »Speedwell«. Ko so prispeli v Plymouth na Angleškem, so morali drugo ladjo, ki ni držala več vode, zapustiti. Končno so 6. septembra naseljenci nadaljevali potovanje v Ameriko s samo ladjo »Mayflower«. Bili so namenjeni v Virginijo, kjer jim je enakoimensa družba nakazala zemljišča, toda vetrovi so jih prisilili pluti proti severu in tako so se po skoraj treh mesecih plobove izkrcali v Massachusettsu. S pogodbo, ki so jo sklenili naseljenci in ki je dobila ime »Mayflower-ski dogovor«, so ustanovili skupnost na popolnoma demokratični podlagi in Jurij Carver je bil njen prvi guverner. Mayflower-ski dogovor, ki predstavlja eno od temeljnih listin ameriške zgodovine, so podpisali vsi člani naselbine: »Podali smo se na pot v slavo božjo, za širjenje krščanske vere, za čast našega vladarja in naše države, da bi ustanovili prvo naselbino v severnem delu Virginije in zdaj se svečano in medsebojno zaobljubljamo v prisotnosti Boga ter združujemo v politično skupnost za našo najboljšo državno ureditev in napredek...«

»Dan zahvale« so nadalje proslavljali naseljenci »Nove Anglije«; leta 1787 pa je Jurij Washington, prvi predsednik Združenih držav, proglasil uradno državno proslavo tega dne za tisto leto. »Dan zahvale« so proglasili tudi leta 1815 v proslavo konca vojne 1812. Končno je ta dan 1864 postal vsakoletni praznik za vso državo in kot takega so ga priznale tudi cerkvene oblasti, med drugimi tudi katoliške.

»Dan zahvale« ima tudi svoje vesele strani: mladi navihanci se ta dan zbirajo v skupine, oblečijo v obleke odraslih in si poslikajo obraz na grotesken način ter tako hodijo po cestah dežele in ulicah mesta ter zvonijo po hišah in prosijo za darove; tako zbirajo sadje in slaščice po deželi, v mestu pa dobijo denar. V mestih so čisto tudi gledališke predstave in športne prireditve. V vsakem pogledu je »dan zahvale« zelo priljubljen praznik Amerikancev tudi kot dan, ki je bogat po svojem duhovnem in prisrčnem pomenu ter po prisrčni gostoljubnosti.

Kmetijski nasveti

Zatiranje muh ob greznici. I. R. C. — Na severni strani hiše leži greznica, v kateri se koti v vročem poletnem času nebroj muh, ki so vam v pravo nadlego. Polivali ste jih z vročo vodo, pa vzlic temu jih ne morete uničiti. Te nadloge bi se radi znebili s kakim cenenim, a sigurnim sredstvom, zato želimo tozadavnega nasveta. — Tiste muhe, ki zležejo svoja jajčeca v odpadke in se iz njih razvijajo ličinke, in muhe v greznici lahko uničite s tem, da vlijete v greznico kako pokvarjeno olje ali karbolinej ali slično razkuževalno tekočino, ki plava po vodi. Ta bo preprečila muham oziroma njih ličinkam dohod na vrh iz tekočine ter jih umorila. Koristi tudi, če gorilni del greznice namažete s kakim karbolinejem ter jo dobro zadelate in zamašite, da ne morejo muhe ven. Strupeni vonj karbolineja jih bo uničil.

Vinski kamen v sodu. Imam v sodih, kjer se nahaja vino, precej vinskega kamna, ni mi pa znano, če bi moral vinski kamen iz sodov večkrat odstraniti ali ne. M. L. — P.

Vinski kamen, ki tvori v sodu bolj ali manj debelo skorjo, se mora od časa do časa postrgati in spraviti za prodajo. Vinski kamen ne koristi ne vinu ne sodu. Kamen lahko vinu škoduje zlasti tedaj, ko razpoka ali odstopi od dog. Tedaj se namreč pod njim na dogah razvije plesnoba in gniloba lesa, katero ni mogoče odstraniti. Vino pride skozi razpoke kamna v dotiko s pokvarjenim lesom in se tukaj lahko pokvari. Da se to ne zgodi, morate vinski kamen od časa do časa postrgati in sod nato temeljito izprati.

Zatiranje miši v starih hišah. — Nadlega. — Stanujete v precej stari hiši, v katero jeseni kaj rade pritisnejo miši. Vzlic strogi snagi se jih ne morete otepti. Leni ste proti njim uporabljali sredstvo Rakson, ki je pa precej drago, pa se tudi vedno ne obnese. Želite vedeti za bolj zasneljivo sredstvo. — Popolno zasneljivega sredstva proti mišim ni, kajti vsak strup, ki ga te nekoliko časa uživajo, izgubi sčasoma svojo privlačnost ter ga potem ta golazen ne mara. Poskusite sedaj z Zeliopasto za miši, ki jo dobite tudi v trgovinah s semenom ali pa v drogerijah. Nekaj časa bo že zaleglo. Sicer je pa v starih hišah težko preganjati te glodavce, ker dobe v njih povsod polno skrivališče. Najzasneljivejše sredstvo je pač, odvzeti jim vse možnosti za bivanje in za prehranjevanje. Kjer se ne morejo skriti in ne dobiti hrane, tam se ne bodo držale. Če je mogoče v vaši stari hiši zadelati vse luknje in skrivališča tako, da se ne bodo mogle nikjer zadrževati, tedaj si bodo najbrž poiskale drugo bivališče. Pa tudi na hrano morate paziti, da je ne dosežejo. Brez nje pa bodo izginele. Končno jim je pa najhujši sovražnik dobra mačka, ki jih bo tako dolgo preganjala, dokler bo katera še v hiši. Ze

njen duh jih prežene iz stanovanja. Poskusite navedena sredstva v svoji hiši in prepričani smo, da boste imeli nekaj uspeha.

»Med«. — V poletnem času ste si nabavili nekaj lepega cvetličnega medu. V kozarcu, kjer ga imate shranjenega, se je naredilo ob robu nekaj pene in se bojite, da se med ne bi pokvaril. Kako naj se z njim ravna? — Kadar se med pretaka, se rado zbere ob robu nekaj pene in ni to nič hudega. Če je v vašem kozarcu pena še od polnjenja, se ni treba bati. Če pa se dela pozneje, je to slabo znamenje, ki meri na to, da poskuša med kipeči. Z drugo besedo povedano: med kisa. Svetujemo vam, da kozarec odprete in ugotovite stanje. Smetano ob robu posnemite in jo poduhajte. Že po vonju se takoj spozna, ali je med v redu ali ne. Če duh zavdarja po kislem, morate — da rešite še večino zdravega medu — vso vrhno plast, ki je količkaj kislila, odstraniti. Če količkaj poznate okus zdravega medu, boste s pokušanjem čutili kislino. Ostali med v spodnjih plasteh je zdrav, vendar je priporočljivo, da ga takoj uporabljate. V splošnem pa priporočamo, da med shranjujete v popolnoma suhem prostoru. Tako shranjen med dobro drži tudi, če je slabo pokrit. Nasprotno pa v vlažnem prostoru med kljub dobremu pokrovu težko prenese vlago, saj je znano, da jo zelo vleče nase. Vlaga pa stori, da se pričnejo sestavine medu kemično presnavljati. Kozarec imate pokrit s pergamentnim papirjem. Ta pokrov bi v suhem prostoru zadoščal, v vlažnem pa ne more. Kozarci brez dobrega pokrova za shranjevanje medu niso priporočljivi. Med v dobrih dozah je popolnoma varen, pa naj bo na vlažnem ali na suhem. Ohranite ga lahko leta in leta, ne da bi kaj trpel na svoji kakovosti. Pri vsaki hiši in v vsakem gospodinjstvu mora biti nekaj medu. Pri vsaki hiši naj bi bilo sčasoma tudi potrebno število dobrih posod, pa bo vseh skrbi zaradi ohranitve medu konec.

Ajdova slama ni za krave. A. G. T. — Sosedje vam odsvetujejo pokladati molznim kravam ajdovo slamo, češ da ta »mleko suši«. Kaj je na tem resnice? — Resnica na tem je, da ima ajdova slama sicer skoraj ravno toliko hranilnih snovi (škroba in beljakovin) v sebi kot jara žita, vendar je bolj težko prebavna. Razen tega povzroča pri živini večkrat omotico ali pa tudi ajdov izpuščaj, ki je neprijetna bolezen. Zato same ajdove slame ne pokladati molznim in brejim kravam, ker jim navadno zniža mlečnost. V splošnem jo raje uporabite za steljo nego za krmo. Če jo pa hočete izkoristiti za pokladanje, tedaj jo mešajte s senom in drugo slamo, toda ne več kot četrtino odmerka. Ker je težko prebavljiva, jo ovlažimo in osolimo, da tako zvišamo njeno prebavljivost. Pa tudi tedaj jo raje pokladajte volom in mladi živini kot pa kravam, ker vedno slabo vpliva na mlečnost.

Obrezovanje sadnega drevja

Često slišimo, naj ne obrezujemo sadnega drevja v istem letu, ko smo ga presadili, ampak šele koncem prvega leta po presaditvi. Poizkusi, ki so jih napravili, so pokazali, da je pametno obrezati drevesa ob času presaditve, če so pogoji za rast drevesa ugodni. Če pa so pogoji neugodni, potem je bolje, da počakamo z obrezovanjem presajenih sadnih dreves eno leto, posebno če smo drevesa presadili pozno.

Izgleda, da s tem obrezovanjem zmanjšamo rast novih korenin, obenem pa pospešimo rast mladih poganjkov. Zato bi moral vrtnar skrbeti v prvem letu rasti za to, da požene sadno drevo čim večje število poganjkov, kar doseže s tem, da obreže drevo. Zelo važno je vzgojiti čimprej mogoče zdravo vejevje, da ni potrebno potem močno obrezovanje; na ta način dosežemo tudi, da hitreje obrodi. Treba bi bilo drevesu v prvem letu rasti pomagati, da dobi čimveč novih poganjkov. Da dosežemo to, je treba oviti drevo spodaj s slamo ali senom, če je nevarnost suše, skrbeti pa je treba tudi za to, da razvije dosti velike liste. Zadnje dosežemo na ta način, da odstranjujemo škodljivi mrčes z listov.

Če sadimo jablano, je odvisna pravilna višina, do katere naj porežemo drevo, od nadaljnje metode kultiviranja sadnega vrta. Če hočemo delati z ročnim orodjem na vrtu, je treba porezati drevo do 60 cm nad zemljo, tako da rastejo prve veje šele v tej višini.

V prvih poletnih mesecih po obrezanju bo pognalo deblo nekaj poganjkov iz popkov na debelu in od teh jih je treba nekaj izrezati, ker se drugače naredi več takih poganjkov namesto treh ali štirih, ki bi bili močni, če bi bili sami. Navadno nimamo posebnih težav, če pustimo rasti prvi

poganjek pod obrezanim delom, kajti tudi drugi poganjek bo rastel. Ker pa je ta drugi poganjek navadno ravno tako močan kakor prvi, ga navadno izrežemo, če kaže prvi poganjek zadovoljivo rast. Če pustimo namreč rasti oba poganjka, navadno raste ta v prejšnjem kotu vsakebi in se lahko pozneje pripetj, ko drevo že rodi sadje, da se veja zlomi.

Vedno je dobro, če omejimo število poganjkov na tri ali štiri pri grmičastem drevju brez srednje veje. Ostale poganjke izrežemo, če niso daljši kakor šest centimetrov. Poganjke je treba izbrati tako, da so redno razvrščeni ob glavnem deblu in da niso, gledano z vrha, preveč tesno eden nad drugim. Pri obrezovanju sadnega drevja v prvem letu rasti moramo računati že s tem, da bodo prvi poganjki v drugem letu rasti pognali zopet nove poganjke in bo vejevje potem pri nadaljni rasti prepogosto.

Tam, kjer so pogoji za dobro rast sadnega drevja ugodni, bi moralo biti pravilo, da se pusti vsako leto rasti štiri nove veje poleg nadaljnje rasti srednje glavne veje. Te štiri veje naj bodo razvrščene na debelu kolikor mogoče v pari in vsak tak par naj bo pravokotno napram drugemu. Ti vejni pari so razvrščeni na debelu v oddaljenosti 20 do 37 in pol centimetrov, kar zavisi pač od vrste in moči drevesa. Če vsled slabih pogojev za rast glavna veja v prvem ali drugem letu ne raste posebno močno, lahko pustimo poleg te mogoče lahko še en par vej.

Predvsem je potrebno da vedno mislimo, ko pričnemo z urejevanjem sadovnjaka, na to, da pomeni pri obrezovanju in gojenju izredno veliko prvo in drugo leto rasti,

Ureditev avstrijskega gospodarstva

Vsak v Avstriji živo čuti, da je celotno gospodarstvo zašlo v težave. Vojna je uničila milijarde, proizvodnja se je skrčila, število uradnikov se je nesorazmerno pomnožilo in velika državna podjetja, kakor železnica in pošta, ne dajejo več zaslужka. Nastala je neznosna draginja, in če ima kdo še kaj drobiža, lahko vidi, da ta drobiž večkrat ne zadostuje niti za nakup živil, kaj šele za nakup potrebne obleke. Vsak bankovec je državna zadolžnica. Teh zadolžnic je država sicer veliko zasegla, toda kljub temu še ni reda. In kam država plove, če gospodarstvo ne bo urejeno, si lahko

vsak misli. Država je pobirala davkov na eno glavo:

Leta:	šilingov:
1933	221
1948	805

Za leto 1949 je predvideno, da bo prišlo na glavo 1065 šil. davka.

Strokovnjak Knapp piše v listu »Berichte und Informationen«: V finančnem ministristvu uvidevajo, da tako ne more iti naprej. Sledeča razpredelnica nam to pojasni. (Za leto 1949 je treba računati, kakor je predvideno):

	1946	1947	1948	1949
	milijonov			
Državni stroški znašajo	1705	1893	3024	3627
Železnice doplačujejo	755	111	116	160
Monopoli doplačujejo	—	27	19	105
Celotnega deficita je	580	487	598	1441

Najhujše breme, ki ogroža obstoj države, so preštevilni uradniki. Država vzdržuje 200.000 uradnikov, ki dobivajo letno 1.716.000.000 šil plače in poleg tega plačuje pokojnino 177.600 uradnikom.

Po prvi vojni je bilo treba postaviti direktorja, ki je s svojim ukazom uredil razmere in se mu ni treba pripraviti z državnim zborom. Tedaj je bil to dr. Viljem Löbell, ki ga po drugi vojni kljub težavnejšemu položaju niso poklicali v ministristvo. Ta strokovnjak se je sedaj oglašil v časopisih in pravi:

Država je potrebovala v zadnjih treh tri, šest oz. sedem in pol milijard šilingov. Primanjkljaja je bilo samo 1%. V Franciji in Italiji so delali slabše. Toda majhne države, kot Belgija in Holandska, dokazujejo, da se gospodarji lahko še boljše. Avstrija izvaža danes samo polovico tega, kar je izvažala pred vojno, čeprav dobivamo surovine in živila deloma zastoj. Strinjamo se s finančnim ministristvom, ki pravi, da je treba napeti vse sile, če hočemo priti kvikšu. Kvikšu pa nas vodi dvoje: zvišati je treba proizvodnjo, državni stroški pa se morajo znižati. Zavezniki opazujejo naše gospodarstvo in priznavajo, da se je razmeroma dobro delalo, le upravni stroški vseh korporacij so previsoki. Tako misli tudi finančni minister. Uprava in državna podjetja morajo pravilno gospodariti. Zaradi nepravilnega gospodarstva se mora primanjkljaj plačevati z davki, ki so zaradi tega neprimerno narasli. Posamezne dežele, občine, zavarovalnice in zbornice na varčevanje še ne mislijo. Saj plačuje računske finančne uprave. Potrebno je dvoje: pravilna ureditev vseh podjetij in pravilna ureditev državne uprave. Državna podjetja (kot: železnice, pošta, gozdovi in drugo) imajo skupno milijardo primanjkljaja. K temu spada tudi, kar je bilo doplačila za ravnatežje cen za živila. Za to je zopet potrebna milijarda.

Vsa javna podjetja se lahko uredijo tako, da ni treba preurejevati uprave. Treba je samo sklicati ljudi, ki vodijo industrijo, ki upravljajo socializirana podjetja, in poslušati njihove nasvete. Predlogi naj se objavijo, da bo izvedela tudi javnost, kaj mislijo izvedenci. Tako bi se uradi zbudili iz spanja. Novih uradov ni treba, treba je samo poslušati nove ljudi, ki niso uradniki, in javno mnenje bo pridobljeno. Danes dela že znaten del zasebnega gospodarstva z izgubo in se vzdržuje le s podporami. Vse je kakor pojav bolezn, ki jo je treba skrbno opazovati.

Preureditev uprave

Stara Avstrija je štela 36 milijonov ljudi in je potrebovala 2,5 milijardi davkov. Uradnikov je imela 158.000. Danes tvori Avstrija samo še šestino cesarske Avstrije, pa potrebuje 7,5 milijard šilingov. Uradnikov ima sedaj Avstrija 170.000. K temu je treba prišteti še 90.000 železničarjev. Železnice so svoj čas kaj nesle, sedaj pa je zanj treba letno doplačevati 700 milijonov šilingov. Svoječas je družina povprečno plačevala 230 šil., danes jih plačuje 4.690. S sedanjo plačo si kupi uradnik komaj četrtino blaga, ki ga je svojčas z manjšim dohodkom dobavljal. Strokovno izučeni delavec danes zasluži več kakor sodni svetnik. Iz tega se vidi, da je treba plače na novo urediti. V drugih evropskih državah pride na štiri ljudi en uradnik, v Avstriji pa pride en uradnik na dva človeka. Nastavljanje uradnikov se je vršilo v zadnjih letih brez vsakega načrta. To se mora popraviti brez trdih mer. Uradniki, ki bi se jih moralo odsloviti, se bi morali priučiti drugemu poklicu. Po izkušnjah prve vojne je nerazumljivo, da so se delale take napake.

Izkušnja nas uči, da ne moremo vzdrževati več kakor 100.000 uradnikov in 50.000

železničarjev. To število je leta 1924 našel in določil komisar Zveze narodov. Država je bila tedaj tako razbremenjena in je ozdravela. Leta 1937 smo imeli urad državnega kanclerja in šest ministristev, zdaj imamo dvanaest ministristrov. Tako se delovne ministristve le ovira in ne pospešuje. Da se vse uredi, je treba le resne volje. Ljudstvo in gospodarstvo bosta takoj za ureditev. Ureditvi se mora postaviti določen rok. Marsikdo bo seveda mislil, da je tako urejevanje sedaj nemogoče.

Leta 1924 se je Avstrija sanirala in tako rešila poloma. Če ne bomo imeli sedaj za izvedbo zadosti poguma, bo propadla država in gospodarstvo. Leta 1932 je bilo 10.000 uradnikov preveč, dohodkov pa je bilo 400 milijonov premalo. Ker država tega ni prenesla, so morali sredi leta določiti državni proračun: varčevalni proračun. Danes imamo 110.000 uradnikov preveč, denarja pa manjka 6 milijard. Tako ne more iti dalje.

Tako piše stari komisar, ki je enkrat že urejeval avstrijsko upravo. Dobro bi bilo, če bi ga poslušali!

Sadni kis

Kakor jabolčnik, tako je tudi sadni kis najboljši iz poznega sadja, kajti to vsebuje največ sladkorja. Ker pa množina kisline zavisi od alkohola in ta zopet od množine sladkorja, je umljivo, da dobimo le iz tropin poznega sadja res močan kis.

Naši ljudje večinoma takoj, ko razderejo stiskalnico, zdrobijo tropine in nalijejo nanje vode. Pa koliko vode! Več kot so preje iztisnili sadjevca. Zato ni čudno, da je tak kis prazen in da se kaj rad pokvari.

Večletne izkušnje priporočajo naslednje ravnanje:

Tropine, ki smo jih vzeli iz stiskalnice, predrobimo v sod ali kad ter pustimo čez dan in noč, da se ugrejejo. V toplem vremenu se bodo prej, v mrzlem pa kasneje skisale. Ako poduhamo take ugrete tropine, dišijo po alkoholu in kislini. Očetne glivice so se silno naglo razmnožile in povzročile toploto. Sedaj šele nalijemo na tropine toliko čiste vode, kolikor je morejo posrkati — pa nič več. Slaba navada je, da pustijo kmetovalci namakati tropine tja do sredi adventa. Ne samo, da kis nekako splahni, t. j. izgubi prijeten sadni duh (aroma), temveč se tudi navleče okusa po gnjocih tropinah ter je poln razkrajajoče sluzi in se ne more očistiti.

Ako smo tropine pustili primerno ogreti, ne preveč, zadostuje teden dni, da voda izluži kisline. Sedaj iztisnemo tropine ter nalijemo kis v snažen in dober sod. Bosa je trditev, da kis razje sod, ki potem toči. Ljudje imajo le navado, da uporabijo za kis najslabši črep, ki ga mašijo z ilovico in cunjami. Res pa je, da slab očet v sodu zagnije kot stara voda in da taka brozga — kis je ne moremo imenovati — tudi prav dober sod tako pokvari, da ga težko popravimo. Sodi pa, v katerih je bil dober kis, so po temeljitem umivanju in izparjenju — da se uniči očetna kislina — zopet uporabni tudi za sadjevec.

Sadni kis je poceni, zdrav, milega okusa in pri pravilni napravi tudi dovolj rezeček. Zato pa je greh za vsakega kmetasadjarja, če si poleg dobrega sadjevca ne napravi tudi dovolj tečnega kisa, da mu ga ne bo treba za drag denar kupovati v trgovinah.

Kupuj in širi
"Koroško Kroniko"!

SPOZNAVAJ SVOJO ZEMLJO:

Otok na Vrbskem jezeru

Danes je to letoviški kraj, toda v tem času, ko leži nad jezerom megla, ko zapuščene letoviške hišice in številna kopališča ob njem vpijejo o mrazu in mokroti, danes Otok kljub vsej svoji slikovitosti ne vabi tujcev.

Toda marsikomu bi svetoval prav ta čas za obisk na Otoku. Njč plesnih ritmov, ofrakanih natakarev in ležalnih stolov. Danes je ves Otok kot ena sama cerkev, tako spokojno in skrivnostno tiho je vse. Zaprti hoteli, kjer moreš skozi pol zastrta okna videti le po mizah razložene stole, leseni pomol zaman štrli med vrbske valove. Ni čolna, niti parnika, ki bi pristal ob njem in le kak ribič s pipo v ustih si preganja na njem čas. Prav vse je tako, da te skoro sili povzpeti se po že tako starih lesenih stopnicah proti cerkvi.

Jutranja slana leži po odmrlih tratah in beli srez leži na stopniški ograji. In predno stopiš v cerkev, te pozdravijo grobovi. Okrog cerkve sami grobovi. Cerkev je sredi pokopališča. Križ pri križu in sami majhni nagrobni kamni. Saj za velike bi tudi prostora ne bilo. Drenjajo se ti križi in kamni in pod enim samim skromnim takim spomenikom je pokopanih več ljudi, cele družine. In kako ganljivo preprosti in domače nerodni, bi človek rekel, so ti kamni in križi. Prenekateri stoje po strani, kot da bi se tisti, katerega tišče v zemljo, prebudil in se hotel obrniti. Človek res pride na to misel, saj je toliko zla in gorja na svetu, da bi se res marsikdo v grobu obrnil, kot prav domača prislovice. Posestniki leže tu, kmečki sinovi, padli vojaki, hlapci in dekletke, vaški učitelji, vozniki in ribiči, občinski postopaki in domači cerkovnik, mežnar, čigar poslednja pot je bila pač najkrajša. Domača častitljivost, ljubezen in smrt dihalo iz tega kraja. Žalostno in sveto je, da človek sname klobuk z glave kot v cerkvi.

Zglej se na velikana — sv. Krištofa, kip, ki izvira iz 12. stoletja in je na zunanji cerkveni steni. Pogled v razoran njegov obraz in koščene roke, ki so tako stare in razpadle, kot da se bodo vsak čas ločile od izmučenega telesa, pa se še ne bodo, kot se 800 let še niso.

Pomislj ob pogledu na to častljivo umetnino, koliko desetletij je preteklo, kako neskončno mnogokrat je sonce vželo in zašlo, pa se še spomni na neznanega umetnika, ki je pred osemsto leti z dletom dajal življenje kipu. Ta je preživel rodove, njegov izdelovalec pa zdaj morda leži nekje spodaj med temj nakopičenimi grobovi.

Čez nizek pokopališki zid ti odplava pogled na pusto, zamegleno jezero, ki od treh strani obdaja Marijin Otok. Vile onkraj vodene gmote so tako čudno nasprotje mali cerkvi, z njenim edinstvenim pokopališčem. Mrzla, turobna slika, kot akvarel vase zaprtega, vsesvetško razpoloženje upodabljačega umetnika. In če se spet obrneš in prebereš z okorno roko in vegastimi črkami popisane nagrobne table, najdeš med njimi nekatere tudi v slovensčini. Ganljivo in presunljivo govorico govore:

»Vse na svetu hitro mine, v prah pepel se spremeni, truplo hladna zemlja krije, duša večno le živi«...

Tako pripoveduje prvi takih napisov. Drugi je lepši, toplejši. Mati žaluje nad svojo smrtjo:

»Teško slovo sem vzela od moža in otroka, zdaj moje truplo hrani prelep Marijin Otok, V raju duša biva, kjer solz, bridkosti ni. Da vjdimo se: verujte! Oj zbogom dragi vsi!

Najganljivejša je tožba umrlega otroka:

Ljuba moja mamica, ne žalujte za meno. Saj bo prišel skoro čas, da bom prišel jaz po vas.«

Preveč je grobov, preveč je mrtvecev na tem okroglem pokopališču. Le kam jih še dajejo? Ali je še kaj neprekopane prsti med njimi? Ali že oni sami dajejo prst novim, ki se zatekajo v to »tiho domovanje«? Ni več prostora za mrtve na Marijinem Otoku. O tem pričajo stari, polomljeni ali celo železni križi naslonjeni na cerkveni zid. Nekateri leže po tleh in čakajo, kdaj jih bosta grobar ali cerkovnik spodobno pobrala in postavila pokonci. So kot podrti drevesa. Križi brez grobov. In nad njimi visok, v nebo segajoč zvonik kot božja roka, ki kaže proti nebu in opominja.

Vzhodno od cerkve bo vzbudila tvoje zanimanje okrogla, stolpu podobna stavba s koničasto leseno streho. Zelo stara je ta stavba in tako čudne oblike; če jo od daleč pogledaš, izgleda pritlikava, kot bi jo bili otroci gradili ali kot da bi bila zgrajena za otroke. In vendar je v njej prostora kot v okroslji sobi. Zapuščena kapela je to. Zgrajena jo je dal še pred letom 1278. otoški prošt Henrik. Sedenji oltar v njej je iz srede 17. stoletja. Vrata iz kovanega železa nosijo letnico 1742. In če zaviješ okrog te stavbe, ki je imela nekoč okna v romanskem slogu, pa so zdaj zazidana, boš presečen obstal. Skozi veliko odprto prostora, ki je pod kapelico, ti zarezé nasproti lobanje nad ogromnim kupom kosti. Rjave so, nekatere že na pol strohnele ali razbite. Tisoč vrašanj ti prične rojiti po glavi. Neka lobanja ima na čelu odprtino. Je mož bil ubit ali je padel v vojski, se ponesečil? Je bila tista kost v njeni bližini že tako strahotno zlomljena položena v grob? Kdo so bili vsi ti, ki zdaj počivajo v tej kostnici? — Zdaj veš, odkod toliko križev brez grobov. Moralj so napraviti prostor drugim, kakor so one kosti morale napraviti prostor drugim.

Otoška župna cerkev je posvečena sv. Primožu in Felicijanu. Ni ena častitljiva starost sega v 12. stoletje. Prostorna je in svetla. Bila je v teku stoletij seveda večkrat prenovljena in izpopolnjena. Na njen prvotni romanski slog spominjajo le vhodna vrata. Vse ostalo je v pozno-gotskem slogu. V sedanjih oblikah so jo dogradili nekako do leta 1540.

Dve ladji ima in pod glavnim oltarjem je majhna, toda lepa kripta s šestimi gotskimi stebri. Do oltarja vodi šest stopnic. Glavni oltar so zgradili leta 1658. V sredi je Marijin kip iz 15. stoletja. Jako ljubka sta dva kipca levo in desno pod stropom ob glavnem oltarju. Prvi predstavlja molečega kanonika, drugi neko

svetnico. Vzorni gotski strop je moral biti nedavno prenovljen. Njegovi ostri loki nudijo lepo sliko urejenosti in načrtnosti. V stranski ladji je nadvse zanimiva slika Marije Pomočnice: Mati božja z Detetom v naročju. Izvira iz leta 1469. in je delo nekega italijanskega slikarja. Umetniško visokovredno delo je prekrasna prižnica iz leta 1761 z bogatim okrasjem. Leseni obložki, kombinirani na marmorju, so vzgledno rezbarsko delo. Osem jih je ob stopnišču do prižnice same, vsaka plošča ima sliko nekega dečka in latinski napis. Najlepši razgled po cerkvi pa imaš iz prostornega kora. Svetla je in bogata otoška cerkev in kadar pride cerkovnik in prične vlačiti za vrvi, da se oglašajo zvonovi, tedaj doni po cerkvi tako prijetno in vabljivo. Še vse drugače lepo pa je slišati zvonove otoške cerkve, če si kje v bližini na obali jezera ali pa v čolnu. Povsem drugačen glas imajo zvonovi tukaj. Kakor iz neizmernih višin prihajajo ti glasovi in kakor da bi ro-

mali v neskončnost. Prav vsega se dotaknejo, vsake bilke in bitja, vsakemu se oglašajo. Kako mogočni so ti zvonovi v primeru z mestnimi, ki se zaman trudijo, da bi prodri do vseh kotov in prostorov, kjer žde po življenju hlatajoči meščani. Tudi notranje je tako: bolj sežejo v srca preprostim otočanom in njih sosedom kot pa njihovim vrstniki v mestu meščanom.

Cerkev, pokopališče, jezero in zvonovi — to je poezija Otoka.

Poleg župne cerkve ždi na majhnem griču mala rožnovenska ali zimska cerkev, ki je še nekaj starejša od glavne. Je v romanskem ali celo predromanskem slogu zgrajena in je o njej znano, da jo je škof Roman leta 1155 na novo posvetil. Verjetno je torej bila že kdaj prej zgrajena in so jo bili pred ponovnim posvečenjem prenovili. Obdaja jo nizko obzidje kot pri pokopališčih. Pri vhodu te pozdravijo slike Marije, sv. Miklavža in sv. Valentina. Te nosijo letnico 1702. Kapela na vzhodni strani cerkve in pa zakristija sta v gotskem slogu bili prizidani. Na stenah ob glavnem oltarju so zgodovinsko-umetniško pomembne stenske slikarije iz 12. stoletja. Na južnem cerkvenem oknu je lepo ohranjena okenska slikarija iz leta 1420. Predstavlja Marijo z Detetom. V cerkvi so trije oltarji, katere so dovršili okrog leta 1700.

Delovni pogoji v Sovjetiji

Pod naslovom »Delo v Sovjetiji« objavlja ameriški list »Washington Star« zanimiv članek, v katerem pravi:

Ena čudnih prikazni današnjih dni je število in poslušno privrženstvo, ki si ga je komunistično strokovno gibanje znalo pridobiti med delavstvom po nekaterih državah. Zlasti to vidimo v Franciji in Italiji.

K temu komunističnemu uspehu sta gotovo pomagala dva zaveznika: nezadovoljstvo in pa težave, ki jih povzročata različna med cenami in delavskimi plačami.

Toda samo to dejstvo nam še ne more razložiti, zakaj se strokovnim voditeljem komunistične partije posreči sto in stotisoče delavcev pod najmanjšo pretvezo pripraviti do tega, da ne gredo delat; da se tem ljudem posreči organizirati politične stavke, katerih cilj je, uničiti same temelje vsake demokracije in tako pripraviti pot za uvedbo političnega reda, v katerem bi se stavkujoči delavci sami kaj brž pričali, da so sami spustili nase nevarno zver, ki jih utegne vse požreti.

Takšen red je samo sovjetski red.

Kakšen je torej v sovjetskem redu položaj organiziranega dela; kakšni so delovni pogoji v Sovjetski zvezi?

Za začetek je treba povedati, da v Sovjetski zvezi kolektivnih pogodb, vsaj takšnih, kakor jih poznamo mi, ni.

Kar se tiče cen in mezd, pa srednjega in navadnega delavca teži prekletstvo takšnih bednih življenjskih razmer ter tako nizke življenjske ravni, kakor je drugje na svetu skoraj ne poznamo.

Sovjetski delavec se mora sklanjati nad svoj stroj vsaj osemdeset ur, da se mu posreči doseči toliko, kolikor njegov ameriški sodrug dobi za delo, ki ga opravi v manj kakor osmih urah.

Podobno sliko dobimo, če mezdni položaj sovjetskega delavca primerjamo s plačico, ki jo dobivajo delavci drugod po svetu, ne samo v Ameriki.

Italijanskim, francoskim in drugim delavcem se sicer ne godi tako dobro kakor ameriškim, vendar je treba reči, da je njihov mezdni položaj neprimerno boljši kakor pa tisti, ki ga imajo sovjetski trpini. Zlasti to velja za angleško delavstvo.

Povrh tega imajo vsi ti delavci eno pravico, ki je sovjetskemu robotniku uradno vzeta. Oni lahko stavkajo, kadar hočejo, če se jim zdi, da je to za izboljšanje njihovega življenja potrebno.

Drži, da so tudi sovjetski delavci organizirani v strokovnih zvezah in sindikatih. Toda kar se tiče stavk, si nihče nanje niti misliti ne upa. Stavke niso dovoljene, pa mirna Bosna. Delavce, ki bi si drznili stavkati, bi likvidirali.

Sovjetski trpin se tega dobro zaveda, zaradi tega niti ne poskuša, da bi svojemu ogorčenju nad suženjskimi delovnimi pogoji in nad bornim življenjem v »proletarskem raju« dal duška z organiziranim protestom, kakor ga predstavlja prav stavka. Tiho in vdano odbija tistih svojih 48 ur na teden, ne da bi z najmanjšim upornim korakom pokazal na krivice, ki mu jih iz dneva v dan zadaja sovjetski socialni red; ne da bi se tudi simbolično uprl strahotam stahanovstva, ki ni nič drugega kakor zlo-

glasni akord; beseda, ki v zahodnih ušesih že dolgo sumljivo zveni.

Povrh vsega je delovna disciplina, kateri so podvrženi garači v sovjetskih tovarnah, zelo, zelo stroga. Sovjetska delovna zakonodaja vsebuje na primer med drugim naslednja nemogoča določila:

1. sovjetski delavec, ki izostane z dela; ki zamudi več kakor dvajset minut, ali ki odide z dela več kakor dvajset minut brez odpovedi, mora prinesiti veljavno uradno opravičilo, če ne, ga obsodijo na pol leta kazenskega dela. To delo mora opravljati na kraju, kjer je sicer zaposlen. Ves ta čas dobiva ob znatno večjem delu 25 odstotkov manj plače;

2. kdor koli zaradi razmišljenosti ali malomarnosti izgubi ali poškoduje orodje, stroje in druge delovne pripomočke, mora plačati odškodnino in kazen. Kazen lahko znaša toliko kakor petkratna vrednost izgubljenega ali poškodovanega predmeta, orodja ali stroja. Za ugotovitev krivde in škode ni potrebna nobena preiskava. Kazen izrečejo na mestu samo po tistem, kar so izpovedali predstojniki, ki se ne ozirajo na zagovor ali opravičila prizadetega delavca;

3. če stroj, za katerega je odgovoren vsak delavec, izdeluje pomanjkljivo blago ali dela izmečke, potem vzamejo delavcu tretjino prejemkov za ves čas, kakor dolgo se to dogaja. Pri tem se nič ne mejnijo, da ni kriv delavec, marveč da je po kvarjen stroj; da so zanič surovine, ki jih pri tem uporabljajo, ali da so nesposobni predstojniki, ki ne znajo delavcu razložiti, kako stroj deluje ali kako je treba uporabljati surovine, potrebne za to in ono;

4. če železničar izostane z dela ali ga zamudi ter njegov izostanek in zamuda vplivata na vozni red ter povzročita najmanjši nered v prometu, ga lahko obsodijo na deset let ječe. Enaka kazen ga doleti, če je s tem povzročil kakršno koli gospodarsko škodo ali neljube dogodke. Če mu dokazujejo — in komu ne bi mogli dokazati — da je to storil nalašč, da bi »sabotal«, se kazni lahko glasi tudi na petindvajset let prisilnega dela.

To so samo nekatera uradna določila, ki veljajo za delo in delavca v Sovjetski zvezi. Je pa še cela vrsta drugih, nič manj hudih in nič manj nemogočih določil, glede katerih bi po vsem svetu izbruhnila splošna stavka, če bi kaka »reakcionarna, imperialistična in zatiralska« vlada samo namignila, da misli na uvedbo česa posebnega.

Toda že iz tega, kar smo navedli tu, lahko vsako uvidi, kaj bi doletelo zahodnega delavca, če bi se komunističnim strokovničarskim priganjačem posrečilo, da bi tudi na Zahodu dosegli svoj cilj, namreč sovjetsko diktaturo.

Dejstvo, da te ljudi zlasti v Italiji in Franciji še vedno v tolikšni meri poslušajo, dokazuje, da se delavci v teh državah sploh ne zavedajo, kam se pusté gnati.

Rešitj jih pred usodo, kakršne je deležen sovjetski delavec v tako imenovani »diktaturi proletarijata«, bo mogoče le, če jim bodo odgovorni voditelji z odločno vzgojo najprej odprli oči ter jim povedali resnico o tem, kakšni so pravi delovni pogoji v Sovjetiji.

Plemena v Evropi

Človeški rod je razdeljen po narodnostih. Kjer je armada večja, je navadno tudi vpliv večji. Toda vendar število še ni vse. Stari Grki so bili majhen narod, pa so dosegli višek kulture. Rimljanj so bili velik narod, pa so vkljub temu propadli. Vsekakor je večje ali manjše število podlaga za

uveljavljanje med narodi. To je bogastvo naroda. Število pa tudi ni stalno. Kakor živi človek svoja mlada leta, ko raste, in živi svojo starost, ko hira, tako doživljajo narodi svojo mladost in starost.

Zanimivo je opazovati stoletno rast in propadanje evropskih narodov. Bilo je:

Leta:	1800	1900	1948
Slovanov	66 milj. = 35%	166 milj. = 42%	303 milj. = 51%
Germanov	57 milj. = 31%	124 milj. = 32%	160 milj. = 27%
Romanov	64 milj. = 34%	103 milj. = 26%	133 milj. = 22%

100%

Številke so res zanimive. Slovanov je bilo leta 1800 ena tretjina ljudi v Evropi. Danes jih je več kot polovica. V zadnjih 150 letih so se pomnožili od 35 na 51%.

Germanov je bilo leta 1800 31%, potem so se v sto letih pomnožili le za en odstotek. V petdesetih letih 20. stoletja so padli za 5 odstotkov.

Romanski narodi so v devetnajstem stoletju padli za 8 odstotkov. V 20. stoletju pa je padlo njihovo število še za 4%. Pa-

dec ali porast sta računana sorazmerno z drugimj narodi.

Ko opazujemo ta pojav, navadno govorimo o rodovitnosti in nerodovitnosti narodov. Vendar naravna rodovitnost ne more biti edino merodajna. Narod, ki pade vsakih trideset let v krvavo vojno, ne more imeti toliko otrok kakor narod, ki živi v miru. Višja kulturna stopnja vzdržuje tudi ljudi s socialnim skrbstvom.

Toda če prične kultura gniti in se širi razuzdanost, se pričnejo sušiti vrelci človeškega življenja in blagostanja.

Izpod domače lipe

PEČE

V času, ko narava polagoma umira in pritiska zima, je angel smrti ugasnil na dobrih delih bogato življenje Elizabete Wiegel, po domače Kreuzerjeve.

Bila je vzgledna, od vseh ljubljena in spoštovana žena. Globoko iskrena, modra je spoznala visoki cilj človeškega življenja. Vzorno pobožna je vedno rada pohitelja v cerkev. Svojega moža je kmalu izgubila. Odslej naprej je bila vsa teža na njenih ramenih: vzgoja ljubljenih otrok kakor tudi vodstvo posestva. Vse je spretno vodila in modro ter izkušeno uravnavala. Sama je nam povedala: Z božjo pomočjo vse gre.

Bolna, hirajoča je vedno imela v mislih Boga in je dolgo bolezen navdvo vdano prenašala. Če se spomnimo pregovora: »Kar ima človek v duši, ima tudi na jeziku«, tedaj moramo priznati njeno plemenitost.

Še druga lepa lastnost jo je krasila in sicer njena velika dobrotelost. Vsakemu dobro storiti in pomagati, kjerkoli je mogoče, bodriti in tolažiti, to je bilo geslo njenega življenja.

Ko jo je zadela kap in so že vidno pojemale njene moči, da je morala skoraj nepremično ležati, tedaj je iskala tolažbe tam, kjer jo je vedno iskala in tudi dobila — pri Bogu. Z globoko ginjenostjo in vdanostjo je prejela zakramente za umirajočo. Kmalu nato je njena duša šla k Plačniku, katerega je tako ljubila in mu zvesto služila skozi vse življenje, po svoje zaslužen plačilo.

Polnoštevilna udeležba pri pogrebu je pokazala, kako spoštovana in priljubljena je bila pokojnica radi svojega vzornega življenja.

Počivaj v miru in uživaj pri Bogu bogato plačilo, plemenita duša!

BRESKA VAS

Naša vas ni niti tako velika niti na tako prometnem kraju, da bi potrebovali hotel. Zato smo bili doslej tudi zadovoljni s tem, da je bila samo ena gostilna, kamor smo se dedci zatekli posebno takrat, če so doma ropotale naše sitne babnice, in tam raztresli jezo, ki si jo doma nismo upali. Sedaj pa se je spomnil nekdo, da bi bila v vasi potrebna še ena gostilna tako, da bi teh nekaj hiš, ki jih šteje naša vas, imelo kar dve gostilni. Ko je to vprašanje prišlo pred občinski odbor, je odbor bil seveda proti temu. Tudi ljudje so proti, ker res ne vidijo potrebe po novi gostilni. Dotičnik pa kakor pravijo s tem sklepom, skoraj bi rekli soglasnim, ni bil zadovoljen. Bajje je govoril, da bo že pritisnil na pravo kljuko. To lahko stori, toda če želje velike večine,

lahko rečemo vseh, še kaj veljajo, potem upamo, da na kljuko nove gostilne ne bo nikdar pritisnil. Le kako naj utemelji potrebo nove gostilne? Radovedni pa smo, ali bodo merodajni upoštevali želje večine in krajevne potrebe ali voljo enega?

SELE

Žalost in veselje se vrstita v našem življenju. Posebno jasno je to doživela Razarjeva družina. Dne 15. novembra je bil zanj veseli družinski praznik: najstarejši sin Matevž se je poročil s Kvadnikovo Metko. Jasno je, da je ob taki priliki veselilo. Pol meseca navrh pa je legla v hišo globoka žalost: smrt je potrkala na duri in drugi sin Maksej se je poslovil od svojih domačih. V vojni si je nakopal bolezen in prišel domov bolan, kjer je hiral in 30. novembra umrl star šele 25 let. Na zadnji poti ga je spremlilo posebno veliko ljudi, zlasti tovarišev — fantov. Moški pevski zbor mu je ob grobu zapel ganljivo žalostinko »Vigred se povrne«. Razzarjevimi izrekami k težki izgubi globoko sožalje, Maksej pa naj mirno počiva.

SLOVENSKI PLAJBK

Dne 19. novembra smo spremljali k zadnjem počitku Motovega očeta Tevža Kečlih. Že dolgo je bolehal na želodčnem raku. Poleti se je pustil operirati. Toda ni mu bilo namenjeno, da bi bival še med nami. Rajni je bil po poklicu drvar. Nad trideset let je hodil dan na dan v gozd, kjer je sekal, žagal in spravljal hlode v dolino. Vsak, ki pozna težko drvarsko delo, bo vedel, kaj to pomeni. On si je res s svojimi žuljavimi rokami v potu obraza prislužil vsakdanji kruh. To svoje težko delo pa je pridno spremljal z molitvijo. Moli in delaj, to je bilo njegovo življensko geslo. Ker je tako z Bogom živel ter udano nosil svoj življenski križ, je tudi udano prevzel zadnji boj. »Kakor Bog hoče«, je bil vedno njegov odgovor, če so ga znanci, ki so ga v boleznih obiskovali, kaj vprašali. Bil pa je tudi mož, ki je resnično ljubil svoj narod tudi v težkih in hudih časih. To svojo ljubezen do naroda je tudi vžil v družini. Saj je en sin dal življenje za svoj narod.

Pisnovemu Folteju se je pred bližajočo se mrzlo zimo smešno zdelo, da bi bil še sam. Zato si je izbral življensko družico Terezijo Križnar iz Mšč. »Ohect« je bila kar na nevestinemu domu v Mačah, kamor so prišli tudi »škurti« iz Plajberka, da bi mu z vriskanjem in petjem delali kratek čas. Priznati mu moramo, da je za »škurte« dobro poskrbel.

Novoporočencema želimo vsi mnogo božjega blagoslova in obilo družinske sreče!

VERNBERG

Skupnost, imenovana »Katoliška mladina«, je imela na praznik Kristusa Kralja v

kapeli misijonišča Vernberg svojo ustanovno slovesnost. Dvajset fantov in deklet je pristopilo k tej skupnosti. Zjutraj je bilo skupno sveto obhajilo, popoldne pa sprejem. Ob številni navzočnosti vernikov je pristopila mladina pod svojim banderom k oltarju. Voditelj katoliške mladine iz Beljaka je imel lep slavnosten nagovor. Mladina je recitala mnogo molitev in vmes pela pesmi v čast Kristusu Kralju. Končno je prejel vsak član znak članstva — majhen križ s krono. Vsako nedeljo imajo pod vodstvom misijonske sestre domačnostno uro: pouk, branje, pogovore, petje in podobno.

GUTENBERG

Prejeli smo:

Ni dolgo sem, kar sem Vam sporočil nov naslov. Vsak dan sem pričakoval »Mladi Korotan« kot edino uteho v tej samoti. Bilo je že 20. oktobra in lista še ni bilo. Isti večer grem v drvarnico po drva, kjer mi pade v oči med smetmi ležeči sveženj. Potegnem ven — bil je »Mladi Korotan«. Bil sem ga zelo vesel, istočasno pa tudi žalosten, ker je bil list čisto zmečkan in je zadnji list že jemal slovo. Ves razburjen se napotim k proficiji in jo vprašam, kako to, da je list v drvarnici, saj je naslov čisto razločno napisan. Odgovorila je: »Hier wird deutsch gesprochen und ich duide und wiinsche nicht, dass hier eine fremde Sprache weder gelesen noch gesprochen wird. Wenn Sie nicht aufhören slowenisch zu sprechen, folgt die Kündigung!« Dragi, to je resnična sedanost! Zato sva z mammo sklenila zapustiti grad in prosim, da bi pošiljali »Mladi Korotan« na nov naslov, kjer ga bolj gotovo dobim. Zame je pa to šola in novi nauk, da se bom še bolj tesno oklenil Koroških Slovencev, četudi nisem domačin, saj smo vsi enega naroda — slovenskega.

Tudi »Koroško kroniko« sem prejel večeraj, namesto v soboto 29. X., pa ne po pismonoši, ampak sem je našel pri neki tuji družini.

Oprostite, da Vas nadlegujem. Ako Vam je mogoče, da bi to stvar priobčili kje.

Vas srčno pozdravlja Vaš vdani

Ernest.

Na gornje pismo, ki se sliši tako kakor pravljica o ubogem pastorku in hudobni mačehi, bi pripomnili, da naj potem prizadevi ne zavijajo licemersko oči in očitajo šovinizem tistim, ki jih vzgajajo k temu, kakor na primer tega nepokvarjenega trinajstletnega dečka. Tega ni mogoče opravičiti v duhu nobene demokracije. Radovedni smo, kako bi tak ljudje, ki tako vzgajajo mladino k nestrpnosti, zagovarjali svoje dejanje na primer pred UNO, ki se bori za človečanske pravice, h katerim spada tudi materin jezik?

ŽELEZNA KAPLA

Dolgo smo se pripravljali na farno proslavo, ki je bila v novo popravljenem farnem domu. Naš farni dom je zrastel pred

petnajstimi leti s skupnimi žrtvami in skupnim delom. Med vojno je bil zaseden in močno poškodovan. V adventni igri »Skrivnost križa« smo doživeli v podobah Kristusov prihod in končno njegov drugi in zadnji prihod k sodbi. Igralci so se dobro živeli v svoje vloge. Niso igrali za zabavo, temveč so pripravljali v dušah doživetje Kristusovega prihoda. »Skrivnost križa« — mnogim dragoceni zaklad, ki mu neustrašno sledijo, mnogim v spodtiko, ki se mu upirajo, ga sovražijo in preganjajo. Zato bo tem poslednjim to znamenje v pogubo.

Navzočji niso bili nemji gledalci. Sodelovali so s skupno pesmijo in skupno obnovljeno zvestobo Kristusu Križanemu, Kralju zmage.

V naši farni bolnišnici sta umrli pečar Franc U. in Jakob Knez, po domače Posevov oče. Zadnji se je hotel ozdravljen vrniti na svoj dom, pa ga je Bog poklical v drugi boljši dom večnosti. Dobri Posetovi družini v naših gorah v Remšeniku naše iskreno sožalje! Pokojni je bil zgleden kmet in družinski oče ter zaveden rodoljub.

SKOČIDOL

Naša šola ima dve poslopji. Ob priliki 50. letnice obstoja male in ob priložnosti 75. letnice obstoja velike je sklicalo šolsko vodstvo prvo posvetovanje staršev otrok, ki se je ob številni udeležbi vršilo v nedeljo 7. novembra popoldne v šolskih prostorih. Gospod nadučitelj je v izbranih besedah podal obširno in vsestransko poročilo o namenu in pomenu šolskega poučevanja ter o ustroju in pravilni ureditvi dobre šole ter njenih vzgojnih nalogah. Navzočim je vzbudil zavest o dosedanji prelahi zvezi med šolo in domom ter jih bodril z lepimi vzgledi iz svojih bogatih izkušenj k stalnemu sodelovanju pri vzgoji mladine. Dober del poročila je posvetil sedanjemu času, ko primanjkuje šolske oprave in učil ter tudi knjig. Žel je iskreno in zaslužen pritrjevanje vseh navzočih. Župnik pa je ob tej priliki moral — dasi nerad omeniti precejšnje nezanimanje staršev za pouk krščanskega nauka in za versko vzgojo otrok. Prosi je navzoče za dejansko pomoč in podporo pri verouku in pri nabavi veroučnih učil. Sad zborovanja je ustanovitev šolskega društva za šolski okoliš Skočidol. Mesečna udnina je na podlagi okrajnemu glavarstvu v potrdilo predloženih pravil 1 šil. za člana. Tako in s prispevki bo obenem s šolskimi dokladi mogoče tekom časa šolo izpopolniti.

Na povabilo škofijstva je neka tvrdka iz Solnograda pregledala in preizkusila strelovođa na cerkvenih zvonikih v Skočidolu in Podravljah. V glavnem ju je našla v redu in odgovorjata predpisom. Za v bodoče je ustmeno in pismeno dala potrebna navodila. Isto je menda izvedla po vseh župnijah škofije.

MAUSER KAREL

KAPLAN KLEMMEN

ROMAN
(Nadašjevanje)

39.

Klemen se je poslovil od otrok. Plaznikova je negibno stala sredi sobe.

»Kaj bi radi, gospodična? Sedite.«

»Porinil ji je stol.«

»Ne bom sedla. Prišla sem samo zavoljo tega...«

Beseda se ji je zataknila.

»Brez skrbi z besedo na dan,« jo bodri Klemen.

»... da se opravičim,« je stisnila iz grla.

Klemen se je nasmehnil ter mimogrede z robcem obrisal začrnelo ranjeno oko, ki se mu je solzilo.

»Zavoljo tega ste prišli? Počemu? Saj niste vi vrgli kamna.«

»Poleg sem bila in gledala.«

Nato je zaprla oči in kakor v sanjah rekla:

»Resnik je hudič. Kogar zgrabij, tega ne spusti več. Drži ga kakor s kleščami.«

»Vem,« se utrga iz Klemena. »Je morda tudi vas zagrabil?«

Ni odgovorila.

Šele čez čas je skoraj dihnila:

»Ne tako, kakor si mislite. Zato sem vas prišla prositi odpustčanja.«

Klemen vidi, da ji je nerodno. Rad bi ji pomagal, da bi se ji odprla beseda, toda sam je bil nekoliko zmeden. Zgubljene ženske oči so strmele vanj, podobne očem zmedenega človeka, ki se mu včasih zadržava.

»Kje delate, gospodična?«

Umaknila je oči.

»Nikjer, gospod kaplan.«

Čutil je, da si ne upa povedati resnice. Njene zgubljene oči so strmele v tla kakor da nekaj iščejo.

Klemenove oči so jo ogledovale. Obledela še dosti dobro je bila podobna človeku, ki vsaj na zunaj skuša pokazati, da še nekaj velja. Redki, rumenkasto zlati lasje in gole obrvi so dale slutiti na grdo bolezen, ki se je morala že precej razviti.

V Klemenu se je vzdignil stud. Zagrajala se mu je ženska, ki je sedela pred njim, toda koj, ko je spet dvignila oči, se mu je zazdelo, da je grešil. Kakšen je bil Kristus do prešestnice?

»Kdor je brez greha, naj prvi vrže kamen vanjo.«

Velike zgubljene oči so skrivale veliko bolečino. Klemen ni mogel uganiti, ali je to bolečina iz obupa, ki ne vidi več rešnje poti, ali je to blaznost, ki se oprijemlje takega bolnika.

V Klemenu se je zganil duhovnik. Dekle se mu je zasmililo. Kje je zapisano, da bi dekla kje drugod ne ostalo pošteno? Ali niso razmere krive, da je zašlo in padlo? Mar njesta moralnega propada najpogostejše kriva ali velika revščina ali veliko bogastvo? V revščini človek otrdi, v bogatiji se prevzame. Oboje pa je vaba hudičeva.

In proti volji se mu utrne misel na Resnika. Morda je nekaj le res, kar govore ljudje.

Da se vlačij s Plaznikovo. Sum mu je zrastel posebno ob dekletovem vedenju. Boji se Resnika. Le počemu?

»Ni prav, da ne delate,« mora reči Klemen. »Mladi ste in videti zdrava.«

Zadnje besede je nalašč poudaril.

Zardela je in se do kraja zmedla.

»Nisem zdrava,« je stisnila iz sebe. Nekaj je morala reči.

»Tako?« se je začudil Klemen.

Še bolj se je zmedla.

»Vem, gospod kaplan. Slabo mislite o meni. Toda ni vse res, kar ljudje govore.«

»Nisem zato prišel, da bi vas sodil,« govori Klemen kakor zase. »Prišel sem, da rešim, kar se rešiti da.«

Znova je dvignila oči.

»Verjamete, kar ljudje govore?«

»Ne dam veliko na govornice, gospodična. Ljudje radi obsojajo. V krvi jim je to.«

Pogledala ga je s čudnimi očmi.

»Ne verjamete torej, da sem popolnoma zgubljena? In niste hudi name, ker sem bila zraven, ko je Resnik vrgel kamen.«

Strmela je v njegovo začrnelo oko.

»Nihče se ne zgubi, če sam noče. In mogoče ga je rešiti, dokler sam hoče.«

Izognil se je ravnemu odgovoru.

Ni mu vedela odgovoriti.

Kakor da se je vzdramila, je vstala in se poslovila. Med vrati se je ustavila, kot bi hotela še enkrat nazaj, nato pa skoraj stekla.

Klemen je gledal za njo.

Šla je po cesti in se ni obrnila. Njeu usločen hrbet je kazal na veliko bolečino.

Klemen je sedel nazaj k mizi. Čuden občutek, podoben gnusu mu je napolnil srce. Gledal je v roke, vstal in si jih umil.

Ko je sedel nazaj k mizi, se je hotel zamotiti z brevirjem. Toda misli se niso dale ugnati.

Nekaj mora imeti z Resnikom. Naravnost sicer ničesar ni izpovedala, toda iz pretiranih besedi je bilo moči veliko razbrati.

Zgrozil se je pred moralnim breznom, ki mu je zijal nasproti.

Kakor v potrdilo je segel po poročilu, kj ga je dobil iz bolnice.

Lidija Voronova je danes ob treh ponoči umrla. — Paraliza!

Paraliza!

Nagnusno življenje je prežrlo zadnja vlakna, gniloba je razžrla možgane.

Umrla je blazna.

Klemen mora misliti na gole obrvi Plaznikove Milene, na njene zlate redke lase.

Zunanji znaki napredujoče bolezni.

Kako se je zmaknila, ko jo je vprašal po zdravju! Zaveda se, da je že v breznu in jo je sram priznati.

Klemen skuša moliti. Z vsemi duševnimi silami je uprt v orke, toda plešejo mu pred očmi, kakor da je pijan.

Gloria in excelsis Deo. Et in terra pax hominibus bonae voluntatis, alleluja, alleluja.

Z muko zmoli bevir do konca. Vseskozi se mu povračajo v spomin oči Plaznikove Milene, zgubljene oči, ki strme v brezno lastne pogube.

»Reči bi ji moral, naj se pazi, naj gre k zdravniku,« se splaši sredi misli.

»Še poznam jo komaj,« se brani.

Toda misel ne popusti.

Legel je pozno v noč. Truden je bil in zbit. Greh Plaznikove je legel nanj kakor težka skala.

Zunaj je bila tiha noč, spokojna kakor otrok ob materi.

Nekateri so čutili, da je šel Resnik predaleč. Sram jih je bilo, da bi se najraje pogreznil v zemljo. Najbolj jih je grizlo to, da se Klemen napada z besedo ni niti dotaknil. Pričakovali so, da bo vzrotil, da bo očitno pokazal na grešnike. Toda nič. In to jih je bolelo. Čutili so se ranjene v svojem uporu, prevarane za nado, ki so jo gojili. Ne morejo mu blizu. Resnik je že vse preračunal, kako bo napeljal vodo na svoj mlin. Zda mu je Klemen zapri sapo.

Mohorja je sram, da ne ve, kam bi se del. Toda h Klemenu si ne upa. Na them preklinja Resnika, toda javno vleče še vedno z njim.



SOBOTA, 11. decembra:

7.15 Iz svetovnega tiska.
17.10 Pregled sporeda za prihodnji teden.

NEDELJA, 12. decembra:

7.15 Jutranja glasba,
17.10 Komentar,
19.30 Verska oddaja.

PONEDELJEK, 13. decembra:

7.15 Jutranja glasba in slovenske pesmi.
16.00 Potovanje po svetu: Slovaška (Bratislava).

TOREK, 14. decembra:

7.15 Jutranja glasba in poročila.
17.10: Poročila.

SREDA, 15. decembra:

7.15 Poročila in jutranja glasba.
17.10 Poročila.

ČETRTEK, 16. decembra:

7.15 Literarna ura: Josip Stritar,
17.10 Poročila.
19.30 Zvočni tednik.

PETEK, 17. decembra:

7.15 Jutranja glasba in poročila.
17.10 Poročila.

SOBOTA, 18. decembra:

7.15 Iz svetovnega tiska,
17.15 Pregled slov. radijskega sporeda za prihodnji teden.

V nedeljo 12. decembra bo ob pol osmih zvečer naša prva verska polurna oddaja k prazniku Brezmadežne, sredi adventnega časa. Slišali boste Marijine pesmi, kakor jih poje pevski zbor v Marijini romarski cerkvi v Trnju pri Železni Kapli.

Pozdrav koroškim Slovincem!

Prejeli smo naslednje pismo, ki ga po želji objavljamo:
»Spoštovano uredništvo! Končno nas je prišlo vseh osmero begunskih duhovnikov, ki smo odpotovali 27. septembra s Koroške proti Čile, na svoj cilj. Vas in vse koroške Slovence prav lepo pozdravljamo iz tega novega sveta, ki nas je zares lepo sprejel in pozdravil. V kratkem dobite popis našega potovanja, ki bi morda zanimal bralce »Koroške kronike«. — Lepo pozdravljeni.«

Ti pozdravi koroškim Slovincem so prišli iz mesteca Temuco v Čile, kjer so se duhovniki, ki so pastirovali med našimi koroškimi Slovinci, ustavili. V božični številki »Kronike« bodo bralci našega lista brali popis potovanja teh duhovnikov. Bralce in prijatelje »Kronike« opozarjamo, da ne bodo prezrli tega popisa in naj nanj opozorijo svoje prijatelje in znance, da bodo imeli za božič zanimivo branje poleg drugih lepih stvari, ki jih bo prinesla božična številka »Kronike«.

Bozor!

Vodstvo slovenskih radijskih oddaj sporoča vsem, ki želijo voščiti svojim sorodnikom, prijateljem in prijateljicam, znankam in znancem za Božič in za Novo leto, za god ali za rojstni dan, pa tudi k drugim posebnim priložnostim, da bo oddajalo ta večila med slovenskima polurnima oddajama: za Božič v oddaji dne 19. XII. od 19.30 do 20.00 in za Novo leto, dne 30. XII. od 19.30 do 20.00. Cena voščilu je 10 S. Prijave sprejemamo do dneva oddaje.

Primerne plošče k voščilom bo na željo izbralo vodstvo samo; če pa želi kdo posebno pesem, s katero bi rad voščil, mu bomo to z veseljem po možnosti stregli.

Razveselite svoje prijatelje na ta način in hvaležni vam bodo, saj bodo sedaj, ko so čitali ta oglas, čakali na pozdrave in voščila.

Delna dodelitev živil za 48. dodelitveno dobo

Upravičeni so prejeli:	Kruh			Test-nine	Pš. zdrob	Meso		Mast		Pšenič. moka	Stro-nice
	400 g	500 g	1000 g			100 g	200 g	120 g	150 g		
Odrezki nakaznic:											
1 Navadni potrošniki nad 18 let	3		16, 1, 2			8, 9, 10		5, 6		4	7
2 Mladina od 12-18 let	3		16, 1, 2			8, 9, 10		5, 6		4	7
3 Otroci od 6-12 let	3		1, 2	27		8, 9, 10		5, 6	4		
4 Otroci od 3-6 let	3		1, 2	27				5, 6	4		
5 Otroci do 3 let		1			26			5, 6			
6 Delni samooskrbovalci z maslom nad 18 let	103		116 101 102			108 109 110				104	107
7 Mladina od 12-18 let	103		101 102 116			108 109 110				104	107
8 Otroci od 6-12 let	103		101 102	127		108 109 110				104	
9 Otroci od 3-6 let	103		101 102	127						104	
10 Otroci do 3 let		101			126						
11 Delni samooskrbovalci s mesom in maslo nad 18 let	203		216 201 202							204	207
12 Mladina od 12-18 let	203		201 216 202							204	207
13 Otroci od 6-12 let	203		201 202	227						204	
14 Otroci od 3-6 let	203		201 202	227						204	
15 Otroci do 3 let		201			226						
16 Delni samooskrbovalci z mesom, maslom in maslo	303		316 301 302							304	307
17 Mladina od 12-18 let	303		301 316 302							304	307
18 Otroci od 6-12 let	303		301 302	327						304	
19 Otroci od 3-6 let	303		301 302	327						304	
20 Otroci do 3 let		301			326						
26 Krušna nakaznica za samoosk.	603		407 408 409								
28 Dodatna nakaznica za delavce	612					601					
	615					613					
	624										
29 Dodatna nakaznica za težke delavce			703 704 712			701					
			715 724			710					
						713					
						722					
30 Dodatna nakaznica za najtežje delavce			803 804 815			801				802	
			819 820 831			813				814	
						817				818	
						829				830	
31 Nakaznica za noseče in doječe matere										901	902

Nadalje še dobite:
100 g masti na odrezke 702S, 714S, 905 M in 906 M;
200 g pšenične moke na odrezke 602A in 614A;
500 g pšenične moke na odrezke 705S, 716S, 805Sst in 826Sst;
500 g stročnic na odrezke 605A in 616A;
750 g stročnic na odrezke 706S in 718S;
900 g stročnic na odrezke 806 Sst in 828Sst;
800 g testenin na odrezek 903 M;
1400 g krompirja na odrezke 607A, 621 A, 707S, 721S, 807Sst in 821 Sst;
Na odrezke, označene s E, Jgd in Klk št. 3, 103, 203 in 303, lahko kupite namesto 400 g kruha 250 g kavinega nadomestka, ali, če ima trgovec na zalogi, dva zavitka Mocca-Linde.

Nadalje se bo oddajalo na s »48« označene tedenske odrezke I—IV nakaznice za krompir 47—55 za osebe nad tri leta skupno 5600 g krompirja in na s »48« označene tedenske odrezke I—IV nakaznice za krompir 47—55 za otroke do treh let skupno 2800 g krompirja. Na male krušne odrezke, označene s črko »W«, lahko kupite namesto belega peciva moko v razmerju 100 : 75.
Na s »K1st« označene odrezke 26, 126, 226 in 326 lahko kupite namesto 1200 g pšeničnega zdroba, štiri zavitke otročjega hranila Oma ali 4 zavitke zmlatih Haase-keksov ali štiri zavitke prepečeneve moke Seefeldner.
Na odrezke 16E, 16Jgd, 116E, 116Jgd, 216E, 216Jgd, 316E in 316Jgd lahko kupite namesto 1000 kruha 600 g pšenične moke.
Belo pecivo se sme oddajati samo na male odrezke živilskih nakaznic označene s črko »W«.

NAZNANILO

Obveščam cenjeno občinstvo, da sem otvoril v Pliberku-Bleiburgu, Loibacherstrasse (Lager) moderno

TKALNICO

za izdelovanje LANENIH, JUTNIH IN BOMBAŽNIH TKANIN. Po najvišjih dnevnih cenah kupujem lan, za katerega dam na željo tudi blago. Po naročilu pridem tudi na dom.

Obrat je odprt dnevno od 8h do 12h in od 14h do 18h; ob sobotah pa od 8—12. Za obilen obisk se priporoča

ERICH FRITZ, tkalski mojster,
BLEIBURG—PLIBERK

Grem z novim letom za

bišnega zidarja in lesarja

k starejšemu posestniku, kateri ni zmožen obnoviti si svoje hišno in gospodarsko poslopje.

Razumem tudi vsa gospodarska dela. Plača po dogovoru.

Sem miren, pošten in razumen.

Neslov v upravi »Kor. kronike«.

Slovenec

želi prevzeti v najem žago na vodni ali električni pogon, polnojarmenik (Volgatter) ali venecijanko. Plačilo po dogovoru. Obrat prevzamem takoj.

Cenjene ponudbe na upravo »Koroške kronike« pod značko »Žaga«.

Kako bi drugače?
Toda v kapelj se že pozna. Nekaj nedolžnih je kaniilo na Klemenovo stran. Klemenov nastop jih je pridobil.
Na Nedorolžnih otročičev dan sta prišla Megličeva. Klemen od samega začudenja ni mogel do besede.
»Ni te blizu, kakor da si umrl,« se smeje Meglič. Ko zapazi Klemenovo podpluto oko, se mu smeh ustavi.
»Si se ponesrečil ali kaj?«
Klemen se nasmiha.
»Ubili bi me radi, kakor vidiš.«
»Kaj je bilo?« vpraša ostro Jelka.
»Kaj naj bi bilo? Nič.«
Klemen bi rad vprašanje obšel.
»Povej po pravici. Vprašam te menda lahko?«
V Jelki je čudna trma.
»Kaj bi ti pravil, ko je mimo. Sedi!«
»Ne sedem prej, dokler ne poveš.«
Klemen jo hoče s silo potisniti na stol.
»Ne, ne sedem prej. Povej!«
»Napadlj so me. Kaj je to takega? Računal sem s tem. Še Kristusa so, pa mene ne bodo, gorjanca zabitega.«
Potlej so sedli. Klemen je moral vse povedati.
Jelka se je stresla.
»Torej taki so. In ti se mučiš zanje? Pusti jih. Zakaj bi ravno tu pokopal svojo mladost? Zakaj nisi prišel k nama na sveti večer? Čakala sva te. Kajne, Adolf.«
Meglič je prikimal.
»Prav do polnoči sva upala, da prideš.«
»Nisem mogel. Zdelo se mi je greh. Kako bi si mogel privoščiti nekaj, ko moji ljudje še črnega kruha niso imeli za sveti večer?«
»Človek je dolžan skrbeti zase. Ti se boš zapustil.«

Meglič govori trezno in počasi.
»Na Silvestrovo moraš priti k nama, da veš. Zato sva danes prišla k tebi.«
Jelkine besede so zahtevne.
»Verjemi, Jelka, ne morem. Ljudje bi me obsodili.«
Klemenove oči so skoraj žalostne. V tem hipu je zahrepenel po tej domači družini. Lepo bi mu bilo. Razvedril bi se, razgovoril in odpočil. Venomer živi v neki napestosti, v neki pripravljenosti, ki ga ubija.
»Odrekel menda ne boš, če te povabiva. Ravno zato nisem drugih vabil. Sami bi bilj in sami pričakali Novo leto, ki, daj Bog, naj bi bilo za te srečnejše kakor letošnje.«
Meglič potegne z ženo.
»Res vama ne morem ustreči. Postal sem barakar. Bojim se, da bi že koj na začetku ne izziril. Saj vesta, da se je laže navaditi na bogatijo kakor na beračijo. Jaz pa sem obsojen na zadnje.«
Klemen se ne da ugnati.
»Ne bomo se pregovarjali. Ti prideš in konec besedi. Zdaj si morava nekoliko ogledati tvoje stanovanje. Ni bilo lepo, da naju nisi povabil.«
Jelka ga je za šalo jezno pogledala.
»Bal sem se, da bi bila preveč razočarana. Težko je nekoga privedi v beračijo, ko mu nimam s čim postreči.«
Ogledala sta si oba prostora. Jelka je potežkala kamen, ki je ležal ob novomaznem križu.
»S tem so mi razbili šipo.«
Pokazal je na okno, ki je bilo zakrpano z lepenco.
Nato so si ogledali še kapelo. Jelka ni dala miru, da se je opraviil in odšel z njima v mesto.
Še pred »Koscem« so srečali otroke, ki

so se vračali v kolonijo. Ustavili so se in vsj hkrati rinilj v Klemena. Raztrgani in umazani so ga obkolili kakor drobni rokovnjači.
»Zvečer pridite k meni. Prinesem vam bonbonov.«
»Radi te imajo,« je rekla Jelka, ko so šli naprej.
»Berač ljubi berača,« se je nasmehnil.
»Nanje zidam.«
V mestu je moral z Megličem v trgovino. Čeprav se je otepal, mu je Meglič vsilil škatlo bonbonov in še nekaj drugih malenkosti.
»To za otroke.«
Jelka pa mu je vrnila nekaj škatelj cigaret.
»Sam kadjš, pa vem, da vse razdaš. Da vsaj tobaka ne boš stradal.«
»Na Silvestrovo te bova čakala,« mu je pogrozila s prstom ob slovesu.
Klemen je samo skomizgnil z rameni.
Koj zunaj si je našgal cigareto. Dva dni že ni kadil. Z denarjem je bil popolnoma pri kraju. Zadnje beliče je hranil za otroke. Vsaj kakšne bombone jim mora včasih kupiti. No, sedaj jih ima za nekaj časa. Hvala Bogu!
Tudi cigaret bo za možakarje. Sernjavski že dolgo zvija spet samo čike.
Pozna se, da je kaplan brez denarja.
Zvečer so imeli otroci cel semenj. Kar niso mogli oditi. In pri tem so se naučili več verouka kakor v šoli v celem mesecu.
V teh urah ob otrocih je v Klemenu rasel načrt, ki se mu je sicer zdel neizvedljiv, pa ga je vendar napolnjeval z veliko srečo. Na misel mu je prihajala Zabreška planina, jasa visoko pod Stolom, kotiček, kjer se zdi, da Bog v nočeh stopa na zemljo.
Če hoče te otroke popolnoma pridobiti zase, jih mora vsaj za nekaj časa odtrgati

od okolja, v katerem žive. Mora jim odpreti pogled v navadno življenje, vzbuditi v njih hrepenenje po urejenem življenju, ki ga s svojimi močmi nekoč lahko dosežejo.
Klemen misli na počitniške kolonije, misli na kočjo, na igre, na zabavo, na učenje, na življenje v zdravi prirodi.
Ko bi uspel, ko bi vendar uspel!
*
Silvestrovega večera se je Klemen bal. Trdno se je bil odločil, da k Megličevim ne pojde. Vedel pa je, da bo noč v koloniji težka, zakaj nekateri so privlekli žganja in se opili še pred večerom. Divjali so po koloniji, preklinjali in razgrajali, da se je Klemen bal, ko bi se ponovil sveti večer.
Klemen je negibno sedel v sobi in se boril s samim seboj. Srce je hrepenelo po družini, po mirnem razgovoru, po toploti domače hiše.
Klemen-duhovnik se je upiral srcu, misel se je oklepala otrok in kolonijske revščine. Ne smem iti. Greh bi bil.
Sedel je na stolu in se mučil, skušal bratj, pa se spet premislil, mislil leči, toda samo posteljo je odgrnil, pa spet sedel k mizi.
Ne grem. Videla bosta, da me ne bo.
Toda srce mu je še kar naprej sililo. Kako vse drugače bi bilo, ko bi imel ob sebi domačega človeka! Sestro, ki bi mu kuhala, alj vsaj človeka iz domačega kraja. Koj bi mu bilo lažje. Vsaj pogovarjal bi se lahko in bi ne bil tako sam.
Tako pa strmi po tem praznem prostoru in ne ve kaj početi. Zadnje ure starega leta tekó, novo je na pragu. Kaj bo prineslo, kaj sprožilo?
(Dalje prihodnjič.)